

מרקו לייך פנטה Merku Liach Fentie

00:00:00:245 00:00:03:08
קוראים לי מרקו לייך.

00:00:03:10 00:00:07:09
שמות של ההורים?
-לייך פנטה, שם אבי,

00:00:07:10 00:00:10:04
לאמי קוראים אבווסן טרדה.

00:00:10:06 00:00:13:01
אתה יודע לספור
את אילן היוחסין שלך?

00:00:13:04 00:00:23:21
יכול לנסות עד כמה שאוכל.
לאבי קוראים לייך פנטה, פנטה סהינה,

00:00:23:23 00:00:37:21
לאמו קוראים, וולואו אדינו.
לאביה של אמי קוראים רדה נגסה,

00:00:38:15 00:00:44:21
ולאמא שלה קוראים דסטה בירו.

00:00:46:11 00:00:48:23
איך קוראים למקום בו נולדת?

00:00:49:04 00:00:52:08
קוראים למקום "צוואה".
-באיזה אזור זה?

00:00:52:16 00:01:03:03
באזור "קווארה", בגבול עם סודן.
ההורים שלי נולדו וגדלו שם וגם אני.

00:01:03:16 00:01:07:23
לפי מה שסיפרו לי הורי,
הם נולדו שם, גדלו שם והתחתנו שם.

00:01:08:02 00:01:10:10
עזבו את האזור רק כשעלינו לארץ.

00:01:10:14 00:01:12:20
באיזו שנה נולדת?

00:01:13:10 00:01:21:17
בשנת 1948 נובמבר 29 לפי הספירה

האתיופית (1955 לפי האירופית).

00:01:22:02 00:01:24:10
מה היה העיסוק שלך באתיופיה?

00:01:24:25 00:01:35:14
חקלאות. אצלנו עובדים בחורף ובקיץ
לרוב נחים, אין הרבה עבודות.

00:01:36:03 00:01:41:11
בקיץ לרוב עוסקים בקניות ומכירות,
נוסע לסודן ולאזור "אלפה" שבאתיופיה

00:01:41:15 00:01:47:03
כדי להביא סחורות.
לפעמים עובד עם בן דוד שלי בנפחות

00:01:47:15 00:01:53:12
לא בעצמי אלא יחד איתו.
בונים כלי עבודה חקלאיים.

00:01:53:18 00:01:59:01
בזה עסקתי שם.
למה נתנו לך את השם מרקו לייך?

00:01:59:05 00:02:06:10
ההורים שלי לא הצליחו להביא ילדים
אחרי הבת הראשונה, למשך 7 שנים.

00:02:06:17 00:02:15:02
אחרי 7 שנים הביאו עוד ילדה קראו לה
ישעלם, היא כבר נפטרה, ז"ל.

00:02:15:19 00:02:21:06
אבא שלי היה הבן היחיד
מתוך 5 הילדים של ההורים שלו.

00:02:21:11 00:02:31:09
יש לו 4 אחיות. לכן לאחי שנולד
אחרי אחותי קראו לו "וונדמנך"

00:02:31:13 00:02:40:24
כי נולד להם בן. וכשנולד אחי הגדול
קראו לו "מנטסנוט", כלומר,

00:02:41:08 00:02:45:13
אין גבולות ליכולות האל
לכן נתן לנו עוד בן.

00:02:45:15 00:02:49:14

אחרי זה אני נולדתי, בן שלישי.
קראו לי "מרקו",

00:02:49:21 00:02:58:23
כלומר, בירך אותנו בעוד בן.
לכן שמי הינו "מרקו".

00:02:58:25 00:03:06:21
כמה אחים ואחיות יש לך?
תראה לי את התמונות.

00:03:12:15 00:03:16:05
תרים אותו טיפה למעלה.

00:03:28:04 00:03:31:07
כמה אחים ואחיות יש לך?

00:03:31:09 00:03:39:02
נולדנו תשעה סך הכל.
אחות אחת ואח אחד, וונדמנך, נפטרו.

00:03:39:05 00:03:44:15
והשאר בחיים.
יש לי שלוש אחיות ושני אחים.

00:03:44:17 00:03:48:07
אתה האמצעי? האחרון או הבכור?

00:03:48:10 00:03:56:08
יש את אחי הגדול ואחותי הבכורה.
אני נולדתי אחרי אחי הגודל.

00:03:56:10 00:04:01:20
מתחתי יש שני אחים ושתי אחיות.

00:04:01:25 00:04:04:19
מה היה העיסוק של ההורים שלך?

00:04:05:19 00:04:14:14
חקלאות. גידלו אותנו בחקלאות.
כשהיינו צעירים אבא היה חולה מאוד

00:04:14:20 00:04:24:07
והיה על מיטת חולים אחת עשרה שנה.
אנחנו היינו רועים עזים ופרות,

00:04:25:01 00:04:31:09
עד שאחי הגדול הגיע לגיל שבו יכל
לעבד אדמה. 11 שנה לא עיבדנו אדמה.

00:04:32:01 00:04:37:23

אני הייתי מאוד קטן, בקושי זוכר
שאבא התחיל להיות חולה.

00:04:38:02 00:04:41:18

אני מכיר אותו למשך 11 שנה חולה.
אחרי זה לאט לאט החלים.

00:04:42:00 00:04:49:05

חזר לעבודה בחקלאות, כפי שעסק לפני,
תמיד עסק בחקלאות.

00:04:49:10 00:04:51:01

מה עם אמא, במה היא הייתה עוסקת?

00:04:51:03 00:04:58:03

היא עקרת בית. מגדלת לילדים, היינו
הרבה ילדים, ועבודות בתוך הבית.

00:04:58:06 00:05:01:03

באזור שלנו אישה לא עובדת בשדה.

00:05:01:19 00:05:12:14

כילד, איזה חינוך קיבלת מההורים,
ואלו עבודות לימדו אותך?

00:05:12:17 00:05:23:10

לימדו אותנו איך להיות חקלאים,
להיות אדם טוב, מודעות ומוסר עבודה,

00:05:23:13 00:05:31:05

לכבד כל אדם, לימדו אותנו את כל זה.
לא הייתי בבית ספר כי לא היה באזור.

00:05:31:07 00:05:40:11

אבל קרוא וכתוב למדתי בבית,
אבא לימד אותי. אבא ידע קרוא וכתוב

00:05:40:14 00:05:43:17

כך אני יודע כיום
קרוא וכתוב באמהרית.

00:05:43:23 00:05:45:11

הוא לימד אותך את כל זה?

00:05:45:14 00:05:52:03

גם הוא היה מלמד אותי
וגם למדתי עם חברים.

00:05:52:05 00:05:57:15

באיזה גיל התחלת לרעות עזים?

00:05:58:06 00:06:03:24
אצלנו רועים מגיל שזוכרים את עצמנו,
בהתחלה הייתי הולך עם אחי הגדול,

00:06:04:05 00:06:13:04
ואחר כך התחלתי לרעות לבד.
הייתי בערך בן ארבע או חמש.

00:06:14:02 00:06:21:14
מגיל כזה אנחנו מתחילים לעבוד
באזור שלנו כי אין בית ספר שם.

00:06:21:16 00:06:26:11
כשאתה רועה עזים, אתה מתחיל
מוקדם בבוקר או יותר מאוחר?

00:06:26:15 00:06:31:12
מתחיל יותר מאוחר
וגם מחזיר אותם מוקדם יותר,

00:06:31:15 00:06:35:13
כי עזים אוכלים מהר ושבעים מהר.

00:06:35:17 00:06:40:17
לוקח אותם רחוק מהבית
או רועים בקרבת הבית?

00:06:40:24 00:06:49:07
לוקח אותם רחוק מהבית
כדי למצוא מספיק אוכל בשבילם.

00:06:54:04 00:07:01:24
כמו שאמרת בהתחלה, ברעיית עזים...
-וכשגדלתי התחלתי לרעות גם פרות.

00:07:02:06 00:07:06:10
וכשאחי הקטן גדל והתחיל לרעות פרות,
אני עברתי לעבוד בשדה,

00:07:06:12 00:07:09:00
הצטרפתי לאחיי הגדולים.

00:07:12:05 00:07:14:20
יש הבדל בין רעיית פרות
לרעיית עזים?

00:07:14:24 00:07:19:14
כן, יש הבדל גדול.

רעיית פרות מתחילה מוקדם בבוקר,

00:07:19:17 00:07:23:18

עבודה מאוד קלה,
הפרות לא מתרוצצות.

00:07:23:20 00:07:29:16

אבל שמירה על עזים היא עבודה
מאוד קשה, כל הזמן מתרוצצים.

00:07:29:18 00:07:35:21

זה קשה יותר לשמור עליהם,
גם כששעות עבודה קצרות יותר.

00:07:36:01 00:07:37:20

אתה דואג שחיות בר לא יטרפו אותם?

00:07:37:23 00:07:40:10

כן, שומר עליהם מחיות בר
וגם שלא ילכו לאיבוד,

00:07:40:12 00:07:44:09

שלא יזיקו ליבול של אנשים אחרים.
קשה להשגיח עליהם.

00:07:47:08 00:07:56:02

איזה משחקים שיחקת כשהיית ילד?

00:07:56:20 00:08:00:00

כילדים היינו משחקים
הרבה סוגי משחקים.

00:08:00:02 00:08:06:20

היינו משחקים זריקת מוטות, קפיצות...
-מה זה קפיצות?

00:08:06:22 00:08:14:13

תחרות קפיצות לאורך או לגובה.
כל אחד קופץ לפי יכולתו.

00:08:14:18 00:08:19:07

איזה משחקים אחרים היו לכם?

00:08:19:18 00:08:24:24

בחורף משחקים משחק
שנקרא "אבנדרה אנקור".

00:08:25:10 00:08:35:12

כמו כן משחקים גם הימורים
בכפתורים וכל מיני תקשטים ו"דוקה".

00:08:35:18 00:08:39:07
אתה משחק עם הילדים בסביבה?
-כן.

00:08:39:14 00:08:42:14
הם קרובי משפחה שלך גם?

00:08:42:16 00:08:49:03
בסביבה רובם קרובי משפחה שלי.
היו שם מעט מאוד נוצרים.

00:08:49:06 00:08:53:07
הנוצרים גרים קצת רחוק ממנו.
אבל כולנו כמו משפחה,

00:08:53:09 00:08:58:23
מה שמפריד בינינו הוא רק הכשרות,
שאנחנו לא אוכלים בשר אצלם.

00:08:59:00 00:09:03:03
עובדים ביחד בעבודות שדה, קוצרים
ביחד, זורעים ביחד,

00:09:03:06 00:09:08:19
הייתם חיים בשלום איתם...
-כן. מאוד! נפרדו עם דמעות כשעזבנו.

00:09:08:22 00:09:14:11
הם בכו הרבה כשעזבנו ועלינו ארצה.
גם אנחנו בכינו. נפרדנו עם דמעות.

00:09:15:08 00:09:19:20
היה בית ספר בסביבה,
פרטי או ממשלתי?

00:09:19:22 00:09:24:23
לא, לא היה. היה בית ספר במרחק
של שלוש שעות הליכה,

00:09:25:01 00:09:28:17
לא הולכים לשם כי רחוק מדי.

00:09:29:20 00:09:34:01
מי היה בשלטון בתקופה שבה נולדת?
אתה זוכר?

00:09:34:06 00:09:36:06
לא יודע.

00:09:36:08 00:09:39:09
בתקופת היילה-סלאסה או
לפני?

00:09:39:13 00:09:45:01
אולי זה בתקופת היילה-סלאסה. בערך.
בעצם, כן, זה היה היילה-סלאסה.

00:09:46:13 00:09:55:07
היילה-סלאסה נפל ב-1974,
אני התחתנתי ב-1976 בגיל 20.

00:09:55:08 00:10:01:23
היילה-סלאסה נפל אחרי שליטה של 30
שנה, כלומר, נולדתי בתקופת שלטונו.

00:10:02:13 00:10:13:02
מי היו התושבים של "צוואה"?
-הרוב היו יהודים.

00:10:13:05 00:10:21:10
בהתחלה, כשהייתי קטן היו יותר
נוצרים שם אבל עם הזמן הם עזבו.

00:10:21:17 00:10:28:19
היהודים נשארו שם כי
לא בכל מקום יש בית קברות יהודי,

00:10:28:20 00:10:35:01
לא בכל מקום אפשר לבנות בית בכנסת.
לכן היהודים תמיד גרו שם ולא עזבו.

00:10:35:05 00:10:44:05
חוץ משלוש משפחות כולם היו יהודים.
היו שם שלוש משפחות נוצריות.

00:10:44:15 00:10:46:12
איך נראה המקום?

00:10:46:15 00:10:55:25
מקום מדהים. גם בחורף וגם בקיץ
המקום תמיד נוח. הכול מיוער.

00:10:56:03 00:11:00:07
הרבה עצי קפה ו"גשו"
(עלים שמשמשים להכנת בירה אתיופית)

00:11:00:10 00:11:05:24
היו לנו כאלה כמו העצים
שאת רואה בארץ.

00:11:06:02 00:11:09:17
פשוט היה מקום מדהים.
-יש שם יערות, הרים...

00:11:09:19 00:11:11:25
יש יערות, הרים.
-נחלים יש גם?

00:11:12:02 00:11:19:13
בטח! נחלים שלא מתייבשים בקיץ.
יש הרבה מים באזור.

00:11:19:15 00:11:23:22
תהפוך לתמונה אחרת בבקשה.

00:11:24:08 00:11:35:06
אין היסטוריה מיוחדת למקום אבל זהו
מקום שהוקם על ידי "אבא נגס",

00:11:36:13 00:11:41:17
שהזדקן שם ומת שם,
גם אנחנו נולדנו שם וגדלנו שם.

00:11:41:20 00:11:50:23
הוא לימד את אחד מבניו ואחד מנכדיו
להיום קייסים וגרו שם,

00:11:51:00 00:11:52:21
אחרי הרבה זמן עזבו את המקום.

00:11:52:24 00:11:59:09
בנו של הקייס עבר ל"הבטה-גוראו",
ונכדו עבר להתגורר ב"בלווחה",

00:11:59:11 00:12:03:20
המקום שהראיתי לך בתמונה מקודם.

00:12:04:23 00:12:13:22
זה היה אזור בו הקיסר "תיאודור"
נולד. באזור זה אין בעלים לאדמה.

00:12:14:02 00:12:19:02
הקיסר הנחה כי כל אחד יכול לעבד
אדמה איפה שהוא יחפוץ.

00:12:19:04 00:12:21:20
בראש השנה כל אחד
יקבע לו בעלות על שטח אדמה.

00:12:21:23 00:12:26:24
עד שעלינו ארצה לא הכרנו שאדמה
יכולה להיות שייכת לאדם ספציפי.

00:12:27:01 00:12:31:08
בראש השנה כל אחד הולך ומסמן לו
בעלות על שטח אדמה מסוים.

00:12:31:10 00:12:34:01
איפה שאתה רוצה?
-כן, איפה שאני רוצה.

00:12:34:03 00:12:38:21
לא אומרים זה נכס של פלוני
וזה נכס של פלוני.

00:12:38:23 00:12:45:02
את הכלל הזה קבע תאודרוס
כי תמות נפשי אם תהיה חלקת אדמה

00:12:45:04 00:12:47:14
השייכת לאף אחד.
לא יהיו בעלי נכס שטח אדמה.

00:12:47:16 00:12:50:12
זה היה כך עד שעלינו ארצה.

00:12:50:14 00:12:58:10
זה היה תקף רק לאזורים שלכם?
-כן, רק ב"קווארה".

00:12:59:02 00:13:05:10
איך המזג אוויר? האם יורד הרבה גשם?
איך בקיץ?

00:13:05:13 00:13:15:19
יש הרבה גשם, בקיץ לא חם מדי,
בחורף טיפה קריר.

00:13:15:24 00:13:21:10
בקיץ ממש כיף ונוח.
אין מלריה, אין מגפות,

00:13:21:12 00:13:28:02
חולים רק כשהולכים למקומות
אחרים להביא סחורות.

00:13:28:08 00:13:30:13
היה זה אזור מאוד נוח ויפה.

00:13:31:06 00:13:37:12
"הבטה-גוראו", היה אזור סמוך לנו,
הנמצא בגובה נמוכה יותר משלנו.

00:13:37:15 00:13:44:23
בית הקברות משותפים לשני האזורים.
גם כך אין הרבה בתי קברות של יהודים.

00:13:45:06 00:13:47:13
היו בתי קברות רק בשלושה אזורים.

00:13:47:15 00:13:51:05
מאז שאני זוכר את עצמי, היו שלושה
בתי קברות, אחד ב"ביל-ווחה",

00:13:51:07 00:13:57:21
השני ב"הבטה-גוראו" והשלישי
ב"גודמה" הידוע כ"שחו מדו",

00:13:57:24 00:14:03:02
הנמצא במרחק של כשלוש שעות הליכה.
חוץ מאלה אין בעוד אחרים.

00:14:03:07 00:14:06:20
מהצד השני יש את ההוא שב"ביל-ווחה"
ומכאן יש את "הבטה-גוראו",

00:14:06:22 00:14:11:04
אלה שני אזורים שגרים בהם יהודים.
אין יהודים בשאר האזורים.

00:14:11:12 00:14:14:15
עם הזמן גם התחילו
לגור באזור "וומלדה",

00:14:14:18 00:14:18:03
ואחר כך גם הגיעו
לאזור "ונש", אזורים חמים.

00:14:18:05 00:14:21:01
חוץ מזה כולם גרו באותו אזור,
לא מתפזרים.

00:14:21:02 00:14:25:16
יש גם אזור "ילדבה",
אזור שיהודים גרים בו.

00:14:25:19 00:14:29:07
גרת גם באזורים אחרים?

00:14:29:10 00:14:34:01
נולדתי וגדלתי באותו מקום,
אפילו ההורים שלי נולדו שם וגדלו שם.

00:14:34:03 00:14:36:04
עזבנו את המקום רק כשעלינו ארצה.

00:14:36:12 00:14:39:09
באיזה גיל התחתנת?

00:14:39:14 00:14:47:06
התחתנתי בגיל 20. אבל היא הייתה
עוד תינוקת, הייתה בת 7.

00:14:47:09 00:14:52:20
בגלל הדת, היה קשה למצוא אישה,
לא היינו מתחתנים עם בנות אחרות

00:14:52:24 00:14:56:19
כי היינו צריכים לשמור
על היהדות והמסורת.

00:14:57:11 00:15:03:11
אחרי החתונה בגיל 7, היא נשארה לגור
עם ההורים שלה,

00:15:03:14 00:15:06:16
ובאה אליי רק אחרי
שהגיעה לגיל הבגרות.

00:15:06:20 00:15:09:05
איך קוראים לה?
-אברצ'.

00:15:09:10 00:15:12:22
אברש? או שזה אברצ'?
-כן.

00:15:13:01 00:15:16:19
כמו "מברט אברצ' = הדליקה אור".
-תוכל להראות את התמונה.

00:15:21:07 00:15:25:05
כמה ילדים נולדו לכם?

00:15:25:11 00:15:35:07
נולדו לנו 7 ילדים אבל הבן הבכור
נפטר כשהיה בן 3, באתיופיה.

00:15:35:10 00:15:38:11

לכן יש לנו שישה ילדים כיום.

00:15:39:04 00:15:43:21
אמרת שלא היה לכם בעיה של אדמה...
-נכון.

00:15:43:24 00:15:45:18
היה לכם שטח אדמה גדול?
-כן, גדול מאוד.

00:15:45:21 00:15:48:12
לכל המשפחה?
-כן.

00:15:48:15 00:15:50:22
פשוט הולכים ותופסים שטח אדמה
ומעבדים אותו,

00:15:50:24 00:15:54:03
אין בעלות בלעדית של אף אחד
על שום חלקת אדמה.

00:15:54:06 00:15:58:19
לכן פשוט מגיעים למקום
ומתחילים לעבד.

00:15:58:21 00:16:03:17
חוץ מאזור חצר הבית,
ששייך כנכס של בעל הבית.

00:16:03:19 00:16:10:10
מגדלים עליו תירס, שעועית וכו'
זה הנכס היחיד בבעלות של מישהו.

00:16:10:13 00:16:16:01
כמה רחוק מהבית אתם
מעבדים אדמה לגידול יבול?

00:16:16:06 00:16:19:15
ממש קרוב, לא רחוק מהבית.

00:16:19:17 00:16:24:24
תירס ושעועית מגדלים צמוד לבית.

00:16:25:01 00:16:27:23
ליד הבית?
-כן, ליד הבית.

00:16:28:00 00:16:35:09
מה אתם מגדלים שם?

-בחצר הבית?

00:16:35:14 00:16:37:25
גם בחצר הבית וגם במקומות אחרים.

00:16:38:02 00:16:49:12
במקומות אחרים אנחנו מגדלים
משילה, דגוסה, טף, נוג וטלבה.

00:16:49:22 00:17:03:03
בחצר הבית מגדלים
שעועית, אפונה, תירס, חסה ודלעת.

00:17:03:06 00:17:08:06
גשו ובונה (קפה)?
-גשו ובונה אלה עצים שמגדלים.

00:17:08:07 00:17:14:23
פלפל ובצל מגדלים
גם בחצר הבית וגם מחוצה לו.

00:17:20:19 00:17:31:02
איך אנשים יודעים על אדמה מסוימת
תפוסה על ידי מישהו אחר?

00:17:31:05 00:17:39:04
מסמנים עליה. בראש השנה
קורתים מספר עצים על חלקת אדמה,

00:17:39:07 00:17:44:11
ושמים את החתיכות במקום ברור
שאנשים יראו וזה מספיק כדי להבין.

00:17:44:13 00:17:47:02
איזה סימן בדיוק אתה משאיר?

00:17:47:05 00:17:50:03
קורתים קצת "קנצ'ה" כדי שאנשים יראו.
-מה זה "קנצ'ה"?

00:17:50:05 00:18:02:03
קורתים כמה עצים במקום מסוים ברצף
וזה סימן ברור ומובהק,

00:18:02:06 00:18:06:05
כדי שאנשים שרואים יבינו שמישהו
כבר תפס את המקום.

00:18:06:08 00:18:09:12
לכן אף אחד לא נוגע במקום זה.

-כלומר הם מבינים שזה תפוס?

00:18:09:14 00:18:12:13

כן, הם יודעים שזה תפוס
אבל הם לא יודעים מי תפס אותו.

00:18:12:15 00:18:16:03

יידעו רק אחרי שעיבוד האדמה יתחיל.

00:18:16:10 00:18:19:09

הייתם משלמים מס על האדמה?

00:18:19:11 00:18:29:16

משלמים מע"מ. לא היה הרבה
אבל משלמים מע"מ.

00:18:37:24 00:18:48:09

כפי שאתה אומר, כל אחד מסמן לו איפה
שהוא רוצה וזה הופך להיות אדמה שלו.

00:18:48:12 00:18:53:07

נכון, אבל זה תקף רק לשנה.
בראש השנה פג התוקף של הבעלות.

00:18:53:10 00:18:56:04

אם אחרי ראש השנה מישהו
אחר יקדים אותו ויסמן על המקום

00:18:56:07 00:19:03:07

אז הוא מאבד בעלות. אלא אם הוא קם
מוקדם בראש השנה ומשאיר סימן.

00:19:03:09 00:19:07:10

אחרת אף אחד לא יראה בזה שהאדמה
שייכת לו כי סימן עליה בשנה הקודמת.

00:19:07:19 00:19:11:08

זה תקף רק לשנה.
-כן, רק לשנה אחת.

00:19:11:12 00:19:19:24

כלומר, אחרי שנה, הוא יצטרך להקדים
את האחרים כדי לזכות שוב בבעלות?

00:19:20:02 00:19:25:24

נכון. בדיוק ככה.
-כן אני זוכה שוב באותו שטח.

00:19:30:13 00:19:36:12

איך מכינים קרקע לעיבוד חקלאי,

לפני שזורעים זרעים?

00:19:36:14 00:19:38:16
תסביר לי בבקשה בהרחבה על זה.

00:19:38:18 00:19:47:02
בהתחלה כורתים את כל העצים. אחרי
שהעצים יתייבשו, מעלים אותם באש.

00:19:47:05 00:19:55:03
כשמתחילים לרדת הגשמים, במאי,
מתחילים לזרוע זרעים על האדמה.

00:19:55:08 00:19:59:02
אחרי ששורפים את העצים מה זורעים?

00:19:59:05 00:20:05:24
אם צריך לגדל משילה, זורעים משילה
ואם צריך דגוסה, זורעים דגוסה,

00:20:06:03 00:20:12:05
ואם צריך טף, זורעים טף.
אלה שלושת סוגי זרעים שזורעים ראשון.

00:20:12:08 00:20:13:18
למה?

00:20:13:22 00:20:17:08
נוג, טלבה או סוגים
אחרים של זרעים,

00:20:17:10 00:20:21:10
זורעים על אדמה שעובדו אותה
כבר כמה שנים ולא אדמה חדשה.

00:20:21:12 00:20:23:17
אתה מתכוון לאדמה שהכינו
אותה לעיבוד לראשונה?

00:20:23:20 00:20:29:18
נכון. כי על אדמה חדשה
לא מגדלים נוג או טלבה

00:20:30:21 00:20:33:16
אלא על אדמה שעובדו
אותה כמה שנים לפחות.

00:20:33:18 00:20:35:00
מה הסיבה לכך?

00:20:35:02 00:20:38:20
כי הנוג או הטלבה גדלים יתר על
המידה אם מגדלים אותם על אדמה חדשה,

00:20:38:22 00:20:41:14
ובנוסף, הם מזקנים
את האדמה מוקדם יותר.

00:20:41:22 00:20:46:18
במקרה של נוג זה מזקן פחות אבל
לא רווחי לגדל אותו על אדמה חדשה,

00:20:46:23 00:20:51:01
יותר רווחי לגדל משילה, טף ודגוסה.

00:20:53:17 00:21:00:01
כורתים את העצים,
שורפים וזורעים, מתי?

00:21:00:04 00:21:03:04
בחדש מאי, התקופה
שבה מתחיל לרדת גשם.

00:21:03:06 00:21:08:05
בחודש זה מתחיל לרדת הגשם הראשון?
כן, לכן מתחילים לזרוע זרעים.

00:21:12:01 00:21:16:21
איך זה נשרף?
כי יש הרבה עצים כרותים.

00:21:16:23 00:21:22:13
כשמעלים את העצים באש, הכל נשרף.

00:21:22:17 00:21:26:02
אתם מבטיחים שהאש
לא תתפשט למקומות אחרים?

00:21:26:04 00:21:35:05
כן. חוצצים את המקום בכך שמגלחים
את האזור מסביב למקום הספציפי.

00:21:35:08 00:21:39:02
איך יודעים שהאדמה הינה
אדמה טובה לגידול יבול?

00:21:39:05 00:21:54:05
אדמה שהרבה שנים לא עובדה
וגדלו עליה הרבה עצים היא אדמה טובה.

00:21:54:08 00:22:00:00

יש סוג עפר מועדף?

00:22:00:05 00:22:04:01

יש, למשל, באזור "קולא", אזורים חמים, האדמה הינה שחורה,

00:22:04:03 00:22:12:04

לעומת זאת בפחות חמים האדמה הינה בצבע אדום, כמו הנעליים שלך.

00:22:12:07 00:22:18:08

אנחנו היינו באזור כזה שהאדמה אדומה. האדמה ב"קולא" שחורה.

00:22:18:11 00:22:27:16

מה עדיף לגדל ב"קולא"?
-עדיף לגדל באדמה כזאת משילה.

00:22:28:00 00:22:31:16

אני לא יודע איך אומרים משילה בעברית,

00:22:31:19 00:22:42:05

למשל אצלנו תירס לא נחשב משילה. לתירס קוראים "ריפה" או קפה.

00:22:42:08 00:22:47:14

אנחנו קוראים משילה לגדולים יותר.

00:22:47:17 00:22:53:22

אצלנו קוראים משילה ל"ג'והולה".
גם אצלנו קוראים לזה "ג'והולה".

00:22:58:17 00:23:08:13

אמרת שיש עפר בצבע אדום ושחור באזורי "קולא", איזה עוד הבדל יש?

00:23:08:16 00:23:13:05

ההבדל הוא בסוג הזרעים שזורעים בכל אחת מהאדמות, חוץ מזה, אדמה זו אדמה.

00:23:13:07 00:23:20:05

אבל, מבחינת פוריות, האדמה השחורה טובה יותר, כמות היבול שנותנת גדולה.

00:23:20:08 00:23:24:25

כי המזג אוויר שונה או בגלל האדמה?

00:23:25:02 00:23:35:11

האדמה של ה"קולא" נוח לגידול. המזג אוויר מאוד נוח בכל אזור "קוארה".

00:23:37:00 00:23:45:07

אחרי שמעבדים מספיק את האדמה, מה עושים איתה אחרי זה?

00:23:45:19 00:23:51:09

כשהאדמה מפסיקה לתת כמות מספקת של יבול,

00:23:51:13 00:23:54:24

נוטשים אותה ומתחילים לעבד אדמה אחרת.

00:23:55:01 00:23:59:15

נוטשים את כל הגידול? -לא, אחרי שאוספים מה שכבר גידלנו.

00:23:59:17 00:24:05:18

בדרך כלל אחרי שימושים רבים באותה חלקת אדמה, מפסיקה להיות טובה לגידול.

00:24:05:20 00:24:10:15

במקרה כזה מעבדים אדמה אחרת, אדמה חדשה.

00:24:10:18 00:24:17:06

אחרי כמה שנים זה קורה? -זה תלוי באיכות האדמה.

00:24:26:25 00:24:32:11

אמרת שנוטשים את האדמה כשמפסיקה להיות טובה, מה זה אומר?

00:24:32:13 00:24:35:04

כי האדמה הזדקנה, נגמרים החומרים החיוניים לגידול.

00:24:35:06 00:24:39:18

האם האדמה יכולה להזדקן אחרי שמגדלים עליה טף פעם אחת?

00:24:39:21 00:24:50:03

לא, לא. מגדלים סוגים שונים לסירוגין. אם השנה גידלנו טף,

00:24:50:05 00:24:57:19

בשנה שאחריה מגדלים דגוסה, ואחריה משילה וכן הלאה עד שתזדקן.

00:24:57:21 00:25:00:14
לא נוטשים אותה מהר כל כך.

00:25:00:15 00:25:04:11
כלומר משתמשים בה כמה שנים.
-נכון.

00:25:08:15 00:25:17:25
מה הם הסימנים לזקנה?
-הגידול נהיה לא טוב, לא גדל טוב.

00:25:18:04 00:25:23:07
הפוריות נהיית פחותה.
במקרה כזה אנחנו נוטשים את האדמה.

00:25:23:09 00:25:29:20
הזרעים גדלים לא טוב, כמות היבול
שמתקבלת בסוף מאוד נמוכה.

00:25:36:07 00:25:42:23
אחרי שנוטשים את האדמה עד ששוב
מגדלים עליה כמה שנים עוברות?

00:25:43:01 00:25:45:19
אהה עד שחוזרים ומעבדים אותה?

00:25:45:22 00:25:53:01
זה תלוי באדמה, יש כאלו שצריך
לחכות 8 שנים ויש כאלו 10 שנים.

00:25:54:15 00:26:02:12
לפעמים כשחסרה אדמה, אנשים מתחילים
לעבד גם אחרי 6 שנים בלבד.

00:26:02:22 00:26:08:06
איך אנשים אחרים יודעים כמה שנים
עברו מאז הנטישה?

00:26:08:08 00:26:10:06
אפשר לדעת.
-איך?

00:26:10:11 00:26:17:07
כי העצים גדלים, לפי זה אפשר
לדעת מתי עיבדו אותה לאחרונה.

00:26:17:11 00:26:25:03
על זו שננטשה לפי הרבה שנים גדלים
עליה עצים גבוהים וגדולים יותר.

00:26:26:03 00:26:31:16
כדי לחפש אדמה חדשה
אתם הולכים רחוק מהבית?

00:26:31:19 00:26:34:08
כן, הולכים, וזה תלוי
במה אנחנו רוצים.

00:26:34:11 00:26:39:25
אבל לא הולכים רחוק מדי, הולכים
עד מרחק של חצי שעה הליכה.

00:26:40:02 00:26:42:23
יש כאלה שמתרחקים עד שעה הליכה.

00:26:43:02 00:26:47:06
מי שמחפש אדמה מסוג "אריסה",
הולך קצת רחוק.

00:26:47:09 00:26:55:14
כשמעבדים אדמה במרחק של חצי שעה
או שעה הליכה, מי שומר על הגידול?

00:26:56:12 00:27:02:06
מה יכול לקרות לגידול? כי ביום גם
ככה יש נוכחות של אנשים,

00:27:02:08 00:27:05:06
ובלילות לא יקרה כלום.

00:27:06:11 00:27:14:17
התכוונתי לצאן ולחיות.
-הבעלים שומרים על החיות והצאן.

00:27:19:04 00:27:24:18
כשמחליפים אדמות כל פעם,
זה לא יוצר סכסוכים?

00:27:25:02 00:27:31:10
לא, אצלנו לא קרו בעיות בגלל אדמה.
אין בעיות.

00:27:33:09 00:27:36:04
אז איך אתם מסתדרים?

00:27:37:10 00:27:45:17
כמו שאמרתי לך מקודם, מי שתופס
ראשון יכול לעבד כל אדמה שירצה.

00:27:45:20 00:27:51:17
לכן אין סכסוכים. אף אחד לא אומר,
למה התעסקת עם האדמה שלי וכו'.

00:27:51:21 00:27:55:22
רק צריך לסמן בראש השנה וזהו.

00:27:56:03 00:28:07:00
כל אחד יודע מה טוב בשבילו
ובוחר לו אדמה שהוא ירצה לגדל עליה.

00:28:07:05 00:28:11:10
כל אחד דואג לעצמו...
-כל אחד דואג לעצמו.

00:28:12:20 00:28:16:13
מקודם שאלתי אותך
איך יודעים שהאדמה טובה...

00:28:16:16 00:28:23:16
בדרך כלל אם האדמה לא מעובדת, כמו
שאמרתי לך מקודם, העצים גבוהים יותר

00:28:23:19 00:28:28:19
אז אומרים שהאדמה
מוכנה לגידול זרעים. כך מזהים.

00:28:28:22 00:28:35:01
אין צורך בבעל מקצוע
או מהנדס כדי לאשר את זה.

00:28:35:05 00:28:38:15
חוץ מזה גם יודעים
כמה שנים עברו,

00:28:38:17 00:28:41:23
סופרים מתי פעם
אחרונה מישהו עיבד את האדמה.

00:28:42:01 00:28:46:19
יודעים גם לפי העצים.
-איך יודעים לפי העצים?

00:28:46:21 00:28:50:07
כי העצים גדולים יותר
וגבוהים יותר עם השנים.

00:28:50:10 00:28:54:06
אדמה שננטשה לא מזמן
גדלים עליה רק שיחים.

00:28:54:09 00:29:00:19
אדמה שעברו הרבה שנים
מאז שעובדה, פורייה יותר.

00:29:03:18 00:29:17:05
היו חוקים שמגנים על
המשתמשים על בעלות על נכס?

00:29:17:09 00:29:26:24
לא, כמו שאמרתי מקודם,
אם האדמה פנויה ולא סימנו עליה,

00:29:27:02 00:29:32:18
ומוכנה לגידול זרעים,
אז פשוט קובעים בעלות עליה וזהו.

00:29:33:13 00:29:36:05
למי משלמים מע"מ?
-לממשלה.

00:29:36:16 00:29:40:10
למי מעבירים את הכסף,
מי לוקח אותו מכם?

00:29:40:13 00:29:43:03
לוועד החקלאים שבאזור.

00:29:43:05 00:29:50:23
אנחנו תחת מחוז גונדר,
בתת מחוז צ'ילגה.

00:29:51:03 00:29:56:12
מתחת לתת המחוז,
יש בכל אזור מושל הכפוף לו,

00:29:56:15 00:30:01:00
ייתכן מאוד שאת צעירה מדי
ולא יודעת על זה.

00:30:01:10 00:30:07:22
והנציגים האלו אוספים את מע"מ.
מע"מ משולם אחת לשנה.

00:30:08:02 00:30:11:06
גודל המע"מ תלוי בגודל ההכנסה.

00:30:11:08 00:30:16:19
הם מסתובבים בין הבתים ואוספים?
כן, הם באים ואומרים כמה צריך לשלם.

00:30:16:23 00:30:18:12
וכל אחד משלם.
-כמה בערך משלמים?

00:30:18:14 00:30:26:11
לא הרבה. הכי הרבה
שיכולים לשלם זה עד 20 ביר.

00:30:26:15 00:30:31:22
בדרך כלל משלמים חמישה, שמונה ביר,
לכל הפחות 1.5 ביר.

00:30:32:02 00:30:33:11
מי שלא גידל הרבה...

00:30:33:14 00:30:39:03
כן, מי שלא גידל הרבה
משלם מעט מאוד.

00:30:40:08 00:30:42:16
כמה פעמים משלמים?
-אחת לשנה.

00:30:42:18 00:30:44:25
רק פעם בשנה!
-כן.

00:30:47:22 00:30:53:00
אם מתרחשת בעיה כלשהי
למי אתם פונים?

00:30:53:06 00:30:59:12
ל"צ'יקה", נציג שאחראי לאיסוף המע"מ,
הוא בעצם משמש גם כמין שופט.

00:30:59:15 00:31:04:11
זה כמו יו"ר. לפני עליית שלטון
ה"דרג" היה נקרא "צ'יקה".

00:31:04:18 00:31:11:07
נציגים אלה מיישבים מחלוקות.
כך התנהלו העניינים באזור.

00:31:14:12 00:31:23:06
אתה זוכר מקרה כזה שאנשים רבו
בגלל אדמה וה"צ'יקה", התערב ופתר?

00:31:23:08 00:31:26:21
לא, לא ברמה כזו.

-לא היה כלום?

00:31:26:23 00:31:32:25
האזור גדול מאוד, יש אדמה בשפע.
יש כאלה שמתחלקים ביניהם,

00:31:33:02 00:31:38:16
מסכמים ביניהם: 'מפה עד לשם שלי
ומכאן עד לשם שלך'.

00:31:39:22 00:31:46:23
עושים את זה בהבנה הדדית,
אם שטח האדמה מספיק גדול.

00:31:47:01 00:31:49:00
עושים כך אם באו ותפסו ביחד?

00:31:49:03 00:31:57:20
לא בהכרח. גם אם רק אחד מגיע ראשון
והשטח גדול, יכול להתחלק עם עוד אחד.

00:31:58:04 00:32:02:05
אם אני נוטש את האדמה, אף אחד לא
יעבד אותה בשנה הבאה.

00:32:02:07 00:32:05:13
כי היא לא פורייה מספיק, אני כבר עד
שהיא לא תיתן מספיק יבול.

00:32:05:16 00:32:11:18
לא רק בשנה הבאה אלא גם בשלוש, ארבע
שנים הבאות לא יעבדו אדמה זו.

00:32:11:20 00:32:23:22
כי זו אדמה שכבר הזדקנה
ולא מגדלת זרעים והיא לא פורייה.

00:32:24:13 00:32:27:16
מתי פג תוקף הבעלות?
-בראש השנה.

00:32:27:18 00:32:30:06
איך אתם יודעים מתי יוצאת ראש השנה?

00:32:30:08 00:32:38:14
כמו בארץ, יש הראשון לראשון,
ביום זה מוקדם בבוקר קמים ומסמנים.

00:32:38:17 00:32:42:19
באיזו שעה בערך צריך לקום?

-מוקדם בבוקר.

00:32:42:23 00:32:49:07

באיזו שעה? בלילה?
-כשהתרנגולות מתחילות להשמיע קולן.

00:32:49:11 00:32:56:03

כשמצליחים לראות את הארץ והשמיים.
בחושך אי אפשר לכרות עצים.

00:32:56:14 00:33:02:01

אחרי שכבר סימנתי על חלקת אדמה, לא
משנה מי מגיע אחר זה, זה יהיה שלי.

00:33:03:15 00:33:08:21

אם אחרי שסימנתי את אותה חלקת אדמה
ולא עיבדתי אותה,

00:33:08:24 00:33:13:12

שנה לאחר מכן אם ברצוני לעבד אותה,
אני צריך להקדים ולסמן ראשון.

00:33:13:14 00:33:17:11

על פי הספירה האתיופית, ראש השנה
יוצא בראשון לספטמבר.

00:33:17:25 00:33:24:16

זה שונה מישראל. בראשון לספטמבר,
מוקדם בבוקר צריך להגיע ראשון לשטח.

00:33:24:20 00:33:28:12

בשנה שעברה סימנתי עליה
ולא יצא לי לעבד אותה,

00:33:28:15 00:33:32:17

ובשנה החדשה קם מוקדם
לפני כולם והולך לסמן עליה מחדש.

00:33:32:19 00:33:38:01

אם מישהו הקדים אותי, אני לא יכול
לטעון שזה שלי.

00:33:38:04 00:33:48:05

בראשון לראשון, ראשון לספטמבר,
לא עובדים. זה חג, ראש השנה.

00:33:52:00 00:34:01:03

איך אתה מתכוון
לתפוס שטח אדמה חדש?

00:34:02:04 00:34:04:24
להקדים ולסמן ראשון,
אין הכנות מיוחדות לכך.

00:34:05:01 00:34:08:09
האם אתה מסייר בשטח ובודק קודם?

00:34:08:12 00:34:13:10
כן, כדי לוודא שמישהו לא סימן
על השטח ולמנוע חיכוכים.

00:34:13:13 00:34:16:12
אם כבר סימנו עליה
אז השטח שייך למי שסימן,

00:34:16:14 00:34:22:09
גם אם לא ראיתי שסימן ועשיתי סימן
בעצמי. השטח שייך למי שסימן ראשון.

00:34:22:11 00:34:37:17
אני מתכוונת לאפשרות ללכת לראות את
השטח לפני ראש השנה ולסמן בראש השנה.

00:34:37:20 00:34:46:19
כן, עושים את זה אבל מה שהכי חשוב
זה להקדים את האחרים ולסמן ראשון,

00:34:46:22 00:34:54:05
כל השאר לא משנה. לראות את השטח
מבעוד מועד לא עוזר.

00:34:54:08 00:34:57:23
אם זה חדש...

00:34:58:01 00:35:02:06
כן, אם זה שטח חדש
ולא עיבדתי אותו שנה קודמת,

00:35:02:08 00:35:07:02
אחרים יכולים להקדים אותי
ולתפוס אותו.

00:35:07:05 00:35:16:22
כעת נגיע לענייני עסקים,
איך התחלת לעשות עסקים?

00:35:16:24 00:35:25:09
עסקים... בקיץ הולך לשווקים
שבאזורים קרירים וקונה.

00:35:25:11 00:35:30:14
אחר כך מוכר בשווקים באזור שלי. אם צריך, לוקח את הסחורה לסודן ומוכר.

00:35:30:16 00:35:34:10
בנוסף, קונה מוצרים בסודן ומוכר באזורים קרירים שבאתיופיה.

00:35:34:13 00:35:36:14
מי לימד אותך את זה?
ראית מישהו שעושה את זה?

00:35:36:16 00:35:42:01
זו עבודה שכל אחד יכול לעשות,
לא צריך שיעורים בשביל זה,

00:35:42:03 00:35:44:16
רואים מישהו עושה את זה
ומחקים אותו.

00:35:44:20 00:35:52:05
אצלנו לא היו לימודים,
לא לחקלאות ולא לעסקים

00:35:52:08 00:35:55:16
פשוט מחקים מי שעוסק
בתחומים האלה.

00:35:55:18 00:36:00:21
היו אצלך במשפחה כאלה שעסקו
במסחר או עסקים? אבא שלך, דודים?

00:36:00:23 00:36:07:02
אבא שלי לא עסק בזה,
אבל אחי הגדול כן עסק בתחום זה.

00:36:07:04 00:36:13:12
באיזה מוצרים היית סוחר?
-סוחר בכל דבר.

00:36:13:13 00:36:24:05
מסודן אפשר להביא בגדים, או מלח.
מביאים את הסחורה על גב חמורים.

00:36:24:08 00:36:29:22
כמו כן, סירי בישול, צלחות
ועוד כל מיני דברים.

00:36:29:24 00:36:34:14
מביאים אותם מסודן בזול ומוכרים

אותם באזור שלי.

00:36:34:16 00:36:37:24
ובאזורים קרירים במחיר יותר יקר.

00:36:38:03 00:36:48:09
ומאזורים הללו קונים שעועית, בצל,
ועוד, ומוכרים אותם אצלנו ובסודן.

00:36:48:12 00:36:51:19
מחירי מוצרים הללו יקר יותר
בסודן מאשר באזור שלי.

00:36:51:20 00:36:54:06
סודן קרובה לאזור שלך?
כן, סודן קרובה.

00:36:54:08 00:36:56:14
כמה שעות הליכה?

00:36:56:15 00:37:00:24
אני גרתי במרחק הליכה
של יום וחצי מסודן.

00:37:01:01 00:37:03:22
כאלה שגרים בסמוך לגבול סודן,
הולכים לסודן וחוזרים באותו יום בערב.

00:37:03:24 00:37:09:07
גם אנחנו גרנו קרוב לגבול,
הולכים לסודן, קונים מוצרים

00:37:09:09 00:37:12:00
וחוזרים לגבול ונשארים לילה
בצד שלנו של הגבול.

00:37:12:02 00:37:17:22
אנחנו היינו שכנים עם סודן.
האזור שלנו גובל עם סודן.

00:37:19:12 00:37:24:21
למשל, איזה מוצרים הייתם
מביאים מסודן? בנוסף למלח ו...

00:37:24:23 00:37:33:11
מביאים מלח, בגדים, מוצרי בית
כגון קומקום, צלחות, וכו'

00:37:33:14 00:37:37:06
יותר קל לנו להביא

מוצרים מסוג זה מסודן.

00:37:37:08 00:37:43:24
בנוסף, קונים בסודן גם מתכות, ממנו מייצרים כלים חקלאיים כגון מחרשה.

00:37:44:01 00:37:48:13
יותר טוב לנו להביא משם לעומת מקומות אחרים שבתוך אתיופיה.

00:37:48:15 00:37:52:03
מביאים את הברזל ומייצרים את הכלי בעצמנו.

00:37:52:05 00:37:56:14
אתם עושים בעצמכם את הכלי? -כן.

00:37:57:13 00:38:05:05
איך אתם יודעים איזה מוצרים לקנות?

00:38:05:09 00:38:10:22
כי רואים כאן שהמוצרים נמכרים וגם יודעים בכמה מוכרים אותם.

00:38:10:24 00:38:13:20
ואז קונים את אותם מוצרים בזול שם ומוכרים אותם במחיר המקומי אצלנו.

00:38:13:23 00:38:16:00
אנחנו רצים כדי להרוויח.

00:38:16:03 00:38:28:10
בנוסף היינו סוחרים גם, למרות שאחר כך נאסר, במריחואנה.

00:38:28:16 00:38:35:16
במשך כשנתיים סחרנו בזה חופשי, אחר כך נאסר וסחרנו בהברחות.

00:38:35:23 00:38:38:22
היית מגדל את זה אצלך? -לא, הייתי קונה אותו.

00:38:38:24 00:38:42:20
איפה היית קונה? -כי אנשים מגדלים בחצר שלהם.

00:38:42:23 00:38:49:05

אנשים מהאזור שלך מגדלים אותו?
-כן. היה מותר לגדל אותו.

00:38:49:08 00:38:54:15
קונה ושם אותו בשק ואחר כך
הייתי מוכר אותו בסודן.

00:38:54:18 00:38:57:22
לא היה איסור?
-היה אסור לסחור בזה.

00:38:57:24 00:39:04:15
אבל אין בתי משפט אצלנו באזור,
שלטון דרג לא שלט באזור.

00:39:05:01 00:39:08:23
לכן הייתי סוחר בחומר זה.
-אבל היית סוחר בסתר?

00:39:09:08 00:39:13:15
כן. בסתר, הייתי לוקח
את הסחורה בלילות.

00:39:13:18 00:39:17:12
ביום מתחבאים
ובלילה הולכים.

00:39:17:14 00:39:20:11
זה היה עולה הרבה כסף?

00:39:20:13 00:39:25:05
יש תקופות שזה עולה הרבה
ויש תקופות שזה יורד.

00:39:25:07 00:39:28:20
האנשים באזור היו צורכים את זה?
-כן, היו משתמשים בו.

00:39:28:24 00:39:32:03
כלומר, אנשי הכפר...

00:39:32:08 00:39:38:14
כן, האנשים בכפר.
מוכרים לסודנים בגבול

00:39:38:16 00:39:44:19
רק שאנחנו לא יודעים איך הסודנים
מכניסים את החומר לתוך סודן.

00:39:44:22 00:39:53:24

ההברחה לתוך סודן הייתה יותר
מאתגרת כי מי שנתפס דינו מוות.

00:39:54:02 00:39:57:16
אתה קונה כמות מסוימת מאנשים...
מה הכמות שאתה קונה?

00:39:57:18 00:40:00:20
אם זה מדובר בשק מלא?
כמה קילו בערך?

00:40:00:23 00:40:07:13
קונה שק מלא, שק ענק,
לא ראיתי בארץ שק בגודל כזה.

00:40:07:15 00:40:09:20
באיזה גיל עלית?
את זוכרת את השק מסוג זה?

00:40:09:23 00:40:13:20
בגיל 10. אתה מתכוון לשק הגדול?
-כן, בדיוק, השק הענק.

00:40:13:22 00:40:16:01
השק שמחזיק מאה קילו.

00:40:16:02 00:40:18:24
שמים שניים שלושה
שקים כאלה על חמור אחד.

00:40:19:01 00:40:21:10
זה לא שוקל הרבה,
אפשר לשים אותם על חמור אחד.

00:40:21:12 00:40:25:11
אתה יוצא בלילה אבל רק עד הגבול,
נכון? אתה לא עובר את הגבול?

00:40:25:13 00:40:36:14
לא. הם (הסודנים) אלה שבאים
עם גמלים, קונים ממנו וחוזרים.

00:40:37:07 00:40:41:21
מה עושים עם המריחואנה?

00:40:41:24 00:40:49:23
לא יודעים מה עושים איתו, לא יודעים
אם אוכלים אותו, שותים אותו או משהו.

00:40:50:02 00:40:54:20

אנחנו רק מוכרים להם אותו וזהו.
אנחנו לא אוכלים אותו, לא שותים אותו.

00:40:54:23 00:40:58:17
אנחנו לא מתקרבים לחומר
כי לא אוהבים את הריח שלו.

00:40:58:20 00:41:00:24
זה כמו רעל.

00:41:06:04 00:41:09:04
לא מייצרים ממנו תרופות?

00:41:09:08 00:41:17:24
לא. אצלנו רק מוכרים אותו,
לא עושים בו שום שימוש אחר.

00:41:18:01 00:41:21:07
אבל האם היה איסור
לסחור בו בתקופת דרג?

00:41:21:09 00:41:31:23
דרג לא שלט באזור שלנו כי מתנגדי
השלטון השתלטו על האזור.

00:41:32:01 00:41:35:16
אנחנו כמעט לא נשלטנו על ידי שלטון
דרג, האזור היה תחת שליטת אהפ"ה.

00:41:35:18 00:41:42:12
עד שבאתי לארץ שלט אהפ"ה.
הם לא אסרו עלינו לסחור בחומר זה.

00:41:42:15 00:41:46:11
אבל אחרי שחיזקו את מעמדם באזור
אסרו עלינו לסחור בחומר זה.

00:41:46:13 00:41:59:24
אסרו עלינו גם לגדל את החומר.
אבל היינו לוקחים בלילות ומוכרים.

00:42:00:04 00:42:03:04
בסוף גם אסרו על גידול
חקלאי של החומר.

00:42:03:06 00:42:09:17
כמה היה עולה שק מלא אחד?
בכמה היית קונה ובכמה היית מוכר?

00:42:09:19 00:42:16:17

היה עולה 15 ביר.
-שק אחד מלא?

00:42:16:19 00:42:21:23
כן. היו גם תקופות שזה נמכר ב-25 ביר.
ל-50 ביר הגיע לתקופה מאוד קצרה.

00:42:22:01 00:42:27:01
בגבול סודן, מוכרים אותו
ב-150 או 200 ביר.

00:42:27:04 00:42:29:07
זה המחיר שהוא מוכר בו?

00:42:29:09 00:42:33:24
לא, זה גובה המחיר
שאנחנו מוכרים בו.

00:42:34:02 00:42:37:22
אנחנו לא יודעים בכמה הסודנים
מוכרים אותו אחרי זה.

00:42:37:24 00:42:50:10
עושים שכר חליפין, הם מביאים כדורים
ותחמושת, כי המטבע הסודני לא שימושי.

00:42:50:14 00:42:57:16
בהמשך לשאלה שלי מקודם,
איך אתה יודע מה האנשים באזור שלך

00:42:57:19 00:43:07:13
או הסודנים רוצים לקנות?
כלומר, אלו מוצרים מבוקשים יותר?

00:43:07:17 00:43:13:23
אנחנו יודעים מאנשים שעשו זאת לפנינו,
הם מספרים מה הסודנים ביקשו לקנות.

00:43:14:01 00:43:21:10
למשל, אם הם ביקשו כבשים, בקר,
היו כאלה גם שסחרו בדבש,

00:43:21:12 00:43:30:02
אני לא עסקתי במכירת דבש
כי זה מצריך גם גב כלכלי חזק יותר.

00:43:30:06 00:43:33:24
לי לא היה את זה. אם מפסידים בעסק
זה ההפסד גדול מאוד.

00:43:34:01 00:43:36:15
באותה מידה, כשנמכר טוב
בכסף טוב, הרווחה מאוד גדולה.

00:43:36:23 00:43:41:16
לכן, אנחנו מבררים מה נחוץ שם
ולוקחים אליהם.

00:43:41:19 00:43:46:19
ומה לגבי אנשי האזור, איך אתם
יודעים מה הם מחפשים לקנות?

00:43:46:22 00:43:53:00
אנחנו הולכים לשוק, רואים בכמה
מוכרים את המוצרים,

00:43:53:03 00:43:55:12
אם משתלם לנו עם
המחיר של הסודנים

00:43:55:13 00:43:59:13
אז קונים מהסודנים
ומוכרים בשוק המקומי.

00:43:59:15 00:44:03:10
אתם מוכרים בשוק המקומי
או מסתובבים בין הבתים?

00:44:03:13 00:44:11:18
מוכרים אותם בשוק. או שבאים אלינו
סוחרים מאזורים קרים, וקונים ממנו.

00:44:11:21 00:44:17:05
הסוחרים הללו יודעים
כמה עולים המוצרים אצלם בשוק.

00:44:17:07 00:44:20:04
וקונים מאתנו אם משתלם להם.

00:44:25:16 00:44:30:18
חומרים כמו מריחואנה,
איך אומרים באמהרית?

00:44:30:20 00:44:32:12
קוראים לזה מנגו.

00:44:32:14 00:44:35:18
קוראים לזה מנגו?
מנגו כמו הפרי האכיל.

00:44:35:20 00:44:41:04
אז עצי מנגו וגת היו גדלים אצלכם?
-כן, יש הרבה.

00:44:41:06 00:44:44:24
היה גת אבל לא סוחרים בו.
יש הרבה עצי גת.

00:44:45:05 00:44:51:09
האזור מאוד שטוח
וגדלים עצי גת בכמויות גדולות.

00:44:51:11 00:44:53:23
מי צורך גת בדרך כלל?

00:44:53:25 00:44:58:10
המוסלמים. אנחנו לא היינו
נוגעים בזה.

00:44:58:12 00:45:05:06
המוסלמים באים מאזורים אחרים
ואוכלים אותו ולפעמים לוקחים איתם.

00:45:05:13 00:45:19:05
לכן לא היינו סוחרים בגת.
הניסיון למכור אותו לסודנים לא צלח.

00:45:19:07 00:45:22:09
אתה מתכוון לגת?
-כן.

00:45:22:11 00:45:33:07
כמה זמן לוקח להגיע לסודן? ואחרי
שאתה מגיע לשם, איפה אתה מוכר אותו?

00:45:33:11 00:45:35:17
ואיפה אתה קונה את הסחורה
שאתה לוקח בחזרה הביתה?

00:45:35:19 00:45:42:24
יש שוק של הסודנים, כולם
הולכים לשם ומוכרים שם.

00:45:43:03 00:45:48:20
מי שמוכר בדרך לשם, נענש,
נשלח לכלא והסחורה נשללת ממנו.

00:45:48:23 00:45:56:01
מוכרים רק בשוק. מוצרים שיימכרו
בדרך לשם נחשבים מוצרים מוברחים.

00:45:56:03 00:46:02:02
לכן הם שוללים את המוצרים?
-כן, גם אם יש לך אישור לסחור בהם.

00:46:02:04 00:46:07:10
אפשר למכור בסתר אבל באופן חוקי
מוכרים רק בשווקים.

00:46:07:12 00:46:10:03
איך זה נראה השוק?
האם זה כמו חנויות?

00:46:10:05 00:46:14:07
זה מקום פתוח ועליו
פורסים את הסחורות.

00:46:14:10 00:46:18:25
זה לא חנות. חנויות יש להם,
שם שומרים על המוצרים שלהם.

00:46:19:04 00:46:22:14
כל אחד תופס לו מקום
ופורס את הסחורה...

00:46:22:16 00:46:28:19
קושר לידו את החמורים שלו,
וכשבאים קונים, מוכר את המוצרים.

00:46:28:22 00:46:34:08
איך אתם מתקשרים עם
הסודנים מבחינת השפה?

00:46:34:11 00:46:42:18
באמצעות כל מני שיטות, סימנים וכו'
חלקם גם מבינים את השפה של הסודנים.

00:46:42:21 00:46:52:06
אתה ידעת מילה שתיים של ערבית סודנית?
-לא. אולי קצת, כדי לבקש מי שתייה.

00:46:52:09 00:46:58:20
כשאתה מוכר וקונה
איך אתה מבין אותם?

00:46:58:24 00:47:05:16
מספר זה מספר בכל השפות.

00:47:05:19 00:47:19:17
חוץ מזה רובם ידעו קצת אמהרית,

כמו שהפרנג'ים מדברים כאן בארץ.

00:47:23:16 00:47:28:22
אלו מוצרים היו רווחים יותר?

00:47:28:25 00:47:34:00
זה תלוי בתקופות, לפעמים
מרוויחים לפעמים מפסידים.

00:47:34:06 00:47:43:22
אין מוצר שנמכר עם רווחים כל הזמן.
-זה תלוי...

00:47:44:00 00:47:51:05
זה תלוי בהזדמנויות בשוק. יש תקופות
שנמכרים טוב ויש תקופות שלא.

00:47:53:00 00:47:56:25
למשל, הייתה תקופה שמלח
היה עסק רווחי והיה נמכר טוב.

00:47:57:02 00:47:58:11
למה?

00:47:58:15 00:48:06:23
כי נמל ימי "אסב" נסגר. לכן בתקופת
שלטון הדרג, מלח נכנס דרך סודן.

00:48:08:13 00:48:12:23
כל אזור גונדר וגוג'ם
ייבאו מלח מסודן.

00:48:13:03 00:48:20:16
מחיר המלח עלה והיה מאוד יקר.
נמכר בכמויות של גרמים.

00:48:20:23 00:48:26:01
מה עם סוכר?
-אנחנו לא היינו צורכים סוכר.

00:48:26:03 00:48:38:06
סוכר צורכים בערים.
בכפרים קונים סוכר מעטים בלבד.

00:48:38:08 00:48:42:19
לכן לא היינו סוחרים במוצר זה.

00:48:47:10 00:48:54:16
אלו אתגרים היו לסוחרים? דברים שהיו
מקשים לעשות את העבודה כהלכה,

00:48:54:19 00:49:02:25
בין אם זה בדרך לשווקים או
בזמן שמוכרים או קונים מוצרים?

00:49:03:01 00:49:09:23
שודדים בדרך, חמורים מתעייפים
באמצע הדרך לשוק ועוד הרבה בעיות.

00:49:10:14 00:49:18:02
אם חמור מתעייף באמצע הדרך,
במדבר, המשקל שעליו נופל.

00:49:18:05 00:49:20:07
מה אתם עושים במקרה כזה?

00:49:20:09 00:49:28:05
מחלקים את המשקל, חלק מוסיפים למשקל
של החמורים החזקים וחלק סוחבים בעצמנו.

00:49:28:07 00:49:31:11
הרבה פעמים גם נשדדים
על ידי שודדים.

00:49:31:14 00:49:37:06
כמה חמורים אתה לוקח לשוק?
זו תלוי בכמות המוצר שאני לוקח.

00:49:37:08 00:49:44:09
לפעמים שלושה חמורים ולפעמים ארבעה.
לא לוקח יותר מארבעה.

00:49:44:11 00:49:47:07
ארבעה שלושה או שני חמורים.

00:49:47:16 00:49:51:14
החמורים מתעייפים בגלל
שהולכים דרך ארוכה?

00:49:51:16 00:49:56:06
גם בגלל שהדרך ארוכה וגם בגלל
המשקל הכבד שהם נושאים על גבם.

00:49:56:09 00:49:59:21
איך דואגים לחמורים בדרך,
כגון מים ואוכל?

00:49:59:23 00:50:08:04
כשאנחנו הולכים לשוק ונחים בדרך,
עושים זאת ליד מקום עם אוכל לחמורים.

00:50:08:07 00:50:13:16
כי אנחנו רוצים שיאכלו וישתו כדי
שיהיה להם כוח להמשיך בדרך.

00:50:13:18 00:50:19:12
לכן הם מקבלים טיפול מאתנו.
-ממה שידוע לי, חמורים לא מתעייפים.

00:50:19:18 00:50:23:23
לא, היו לנו הרבה בעיות
בגלל ההתעייפות של חמורים.

00:50:24:00 00:50:26:01
המשא נופל בגלל זה?
-כן.

00:50:26:03 00:50:27:14
באמת?
-כן.

00:50:28:13 00:50:31:06
הוא מסרב לשאת יותר?
-כן.

00:50:31:09 00:50:34:13
אפילו לא יכול לשאת את כריות ששמים
עליו, מתחת למשא כדי שיהיה לו נוח.

00:50:34:18 00:50:37:17
וגם לא יכול ללכת בלי המשא עליו.
הוא נשאר במקום שהפסיק ללכת.

00:50:37:19 00:50:43:14
משאירים אותו ליד מקור מים
וחוזרים אליו ביום אחר.

00:50:44:01 00:50:45:24
לכן יש את הבעיה של
חמורים שמתעייפים.

00:50:46:01 00:50:50:20
הוא לא מצליח לזוז...
-לא, חמור שמתעייף, הוא יכול לזוז.

00:50:51:24 00:50:58:24
לגבי שודדים, מי הם השודדים?

00:50:58:25 00:51:05:03
השודדים הם אנשים מסוימים

שאין להם עבודה וחצופים,

00:51:05:06 00:51:10:06
שאורבים לאנשים בדרך ושודדים אותם.
שדדו אותנו פעם אחת.

00:51:10:10 00:51:18:01
עצרו אותנו בדרך לאזורים הקרים,
אזור "אלפה" לקחו כל מה שהיה לנו.

00:51:18:03 00:51:20:10
הלכתם לשם כדי לסחור?
-כן.

00:51:20:11 00:51:23:09
היית לבד?
-לא, הייתי עם חברים שלי.

00:51:23:10 00:51:28:08
היינו ארבעה חברים.
לקחו את כל החמורים עם המשא,

00:51:28:10 00:51:35:16
מיינו כל מה שהם רוצים ואת השאר
החזירו על גבי החמורים והחזירו לנו.

00:51:35:18 00:51:40:02
אפילו שדדו אותנו בגדים.
כל מה שהיה לנו בכיסים לקחו.

00:51:40:05 00:51:47:21
הם עושים את זה באור שמש?
-כן.

00:51:47:23 00:51:51:16
אתם ארבעה, וכמה חמורים יש לכם...

00:51:51:16 00:51:58:19
הם מצוידים בנשקים,
יש להם 2 "גואנדה", סוג של נשק צייד

00:51:58:22 00:52:00:22
ועוד שניים, אני לא זוכר איזה סוג,
סה"כ היו להם ארבעה נשקים.

00:52:00:24 00:52:02:22
היו הרבה שודדים.
-כמה הם היו?

00:52:03:01 00:52:08:24

רק שניים התקרבו אלינו
אחד עם נשק והשני בלי.

00:52:09:01 00:52:16:02
מי שלקחו את החמורים והציוד היו
שלושה עם נשקים, אלה לא באו אלינו.

00:52:16:03 00:52:19:11
ההוא שהתקרב אלינו עם נשקים,
כיוון עלינו את ה"גואנדה"...

00:52:19:12 00:52:22:07
מה זה "גואנדה"?
-זה נשק.

00:52:22:07 00:52:29:03
זה סוג של נשק... אוקיי ואז?
-בהתחלה התקרבו אליכם שניים מהם...

00:52:29:05 00:52:31:23
ואז הורה לשני שאין לו נשק לקחת
מאתנו כל מה שיש לנו בכיסים.

00:52:31:24 00:52:34:10
בהתחלה נתנו להם את הסכינים
שהיו על המותניים שלנו.

00:52:34:10 00:52:39:14
אחר כך את כל מה היה בכיס
והם קיבלו והלכו.

00:52:39:15 00:52:45:02
הם פשוט מתקרבים
ואומרים לתת להם את מה שיש...

00:52:45:04 00:52:47:12
ולא שואלים מי אתם
ולאן אתם הולכים?

00:52:47:13 00:52:49:24
לא, לא שואלים. פשוט אומרים
להוציא מה שיש בכיסים.

00:52:50:01 00:52:54:11
בעצם יש הרבה בעיות
בדרך לשווקים.

00:52:55:24 00:53:01:03
מה שאיננה בעייתי
זו עבודה בחקלאות.

00:53:01:16 00:53:05:19
עובדים במהלך היום וחוזרים
הביתה בערב בלי בעיות.

00:53:05:25 00:53:13:06
אתם ארבעה חברים, באים אליכם
שני אנשים, איך ידעם שהם שודדים?

00:53:13:07 00:53:16:25
כי הורו לנו לעצור במקום ולא לזוז.

00:53:17:02 00:53:21:08
כשמכוונים אלינו נשק דרוך
אי אפשר לזוז.

00:53:21:12 00:53:26:13
עצרנו במקום. את החמורים לקחו
הקבוצה השנייה של השודדים,

00:53:26:14 00:53:30:21
ולקחו מה שהם רצו
והחזירו לנו את החמורים.

00:53:30:24 00:53:38:02
לבן דוד שלי שהיה איתנו,
לקחו אפילו את הבגדים שהיו עליו.

00:53:39:08 00:53:48:14
זה קרה לך הרבה פעמים?
-לי קרה רק פעם אחת.

00:53:48:16 00:53:52:16
הרבה אנשים קורה להם מקרה מסוג זה.
כל הזמן אנשים נשדדים.

00:53:52:17 00:53:56:05
אתם לא יכולים לעשות כלום?
-לא, כי הם עבריינים.

00:53:56:06 00:53:59:05
אתה פשוט נותן להם מה יש לך?
-כן, נותן מה שיש לי וזהו.

00:53:59:06 00:54:02:11
מגיעים גם עד כדי רצח.
הרבה אנשים נרצחו.

00:54:02:14 00:54:06:11
הם רוצחים את אלה שמתנגדים

לתת להם את רכושם.

00:54:06:11 00:54:10:14
עדיף לתת להם ולהישאר בחיים.

00:54:10:15 00:54:14:22
כלומר, החוק לא חל עליהם...
- אי אפשר לתפוס אותם.

00:54:14:25 00:54:20:08
הם חיים במדבר. זה כמו
העבריינים בעולם התחתון בארץ.

00:54:20:21 00:54:25:10
עם העבריינים בארץ
אף אחד לא מתעסק איתם.

00:54:25:11 00:54:30:23
אותו דבר גם עם השודדים, גם אם
יודעים מי הם, אי אפשר לתפוס אותם.

00:54:35:15 00:54:42:11
כשאתם יוצאים לדרך, מה אתם
לוקחים אתכם להגנה עצמית?

00:54:42:12 00:54:46:23
בודדים נושאים נשק,
הרוב הולכים בלי כלום.

00:54:46:24 00:54:53:22
לוקחים את הסיכון. מי שנושא
עמו נשק, יילחם נגדם ולא יישדד.

00:54:54:01 00:54:59:10
גם השודדים לא ינסו לשדוד אותו,
מעבירים עליו כאילו לא ראו אותו.

00:55:00:00 00:55:04:24
כי יש סיכון שייגמר ברצח
והם לא רוצים בכך.

00:55:05:15 00:55:13:03
לכן הם מתעסקים עם אנשים בלי נשקים.

00:55:13:05 00:55:20:11
כשאתם עוברים את הגבול לסודן,
האם היו בדיקות?

00:55:20:16 00:55:23:14
האם היו עמדות בידוק

ושער כניסה?

00:55:23:19 00:55:27:00
אנשי אהפ"ה (מתנגדי שלטון אתיופי)
עושים בידוק.

00:55:27:02 00:55:31:01
על הגבול?
-כן, על הגבול בין אתיופיה לסודן.

00:55:31:02 00:55:39:13
לוקחים מיסים על כבשים, פרות ודבש.
-זה סוג של דמי מעבר?

00:55:39:15 00:55:44:14
קוראים לזה "קרט",
איך אומרים בעברית?

00:55:44:15 00:55:50:11
זה כמו מס.
-כן, כמו מס. זה מה שהם עושים.

00:55:51:12 00:55:59:21
כדי לעבור, מי שבא עם דבש, כבשים
או פרות, לוקחים ממנו מיסים.

00:55:59:24 00:56:05:02
הכסף הולך לממשלה?
-כן, הם רואים עצמם כשולטים באזור.

00:56:07:17 00:56:12:13
היו לכם לקוחות קבועים
בסודן שאתם מכירים?

00:56:12:14 00:56:18:17
כן, היו בעלי חנויות מוכרים
שיש להם קשר טוב עם אתיופים.

00:56:18:18 00:56:22:02
הם אלה שקונים את הסחורה מאתנו.

00:56:23:14 00:56:26:14
זו הסיבה גם למה
לא מוכרים במקום אחר,

00:56:26:24 00:56:31:05
כי כדי שהלקוחות האלה יקנו מאתנו,
אלה שיש להם אישור לפתוח עסק.

00:56:31:18 00:56:33:20

בגלל שיש להם אישור לניהול עסק?
-כן.

00:56:33:20 00:56:38:01
זו הסיבה שהולכים עד לשם
ולא מוכרים בדרך.

00:56:38:03 00:56:41:06
אתם לא מוכרים לאנשים פרטים?

00:56:41:08 00:56:47:13
בסתר אפשר למכור
אבל אם נתפסים זו בעיה.

00:56:47:15 00:56:51:09
נשללים, נענשים, נכלאים וכו'.

00:56:51:12 00:56:59:07
כשאתם מוכרים במקום המותר,
האם אנשים פרטים יכולים לקנות מכם

00:56:59:09 00:57:02:07
או רק בעלי חנויות?
-מותר למכור גם לאנשים פרטים.

00:57:02:09 00:57:08:15
אם מגיעים להסכמה לגבי מחיר המוצר,
אפשר למכור לכולם.

00:57:08:19 00:57:18:02
האם היית עוזר להורים בהעברת מסרים
והודעות לאנשים במקומות מרוחקים?

00:57:18:05 00:57:30:00
כן. בהעברת הודעות במהירות,
הרי בכפרים לא היו טלפונים להתקשר,

00:57:30:01 00:57:35:18
לכן שולחים נערים
שיעבירו הודעות לאחרים.

00:57:35:21 00:57:38:09
היו שולחים אותו להרבה מקומות.

00:57:38:10 00:57:40:08
היית רץ למקומות?

00:57:40:09 00:57:44:00
גם אם לא בריצה, עדיין
הייתי הולך מאוד מהר.

00:57:44:08 00:57:48:23
אני גרתי באזור המכיל
אזורים נמוכים וגבוהים.

00:57:48:25 00:57:55:22
רק האזור הספציפי שלי היה מישורי,
כל השאר היו להם עליות ומורדות.

00:57:56:00 00:58:01:14
אותי שולחים למקומות כאלה כי הם
יודעים שאני אגיע לשם מהר ואחזור.

00:58:02:07 00:58:09:16
איזה מסרים והודעות אתה מעביר?
מה עיקר הסיבות שאתה נשלח אליהן?

00:58:09:24 00:58:17:24
למשל אני מעביר מסר כלשהו או אם
מישהו חלה ורוצים לבדוק מה מצבו,

00:58:18:03 00:58:23:10
אני רץ לשם מהר ומעביר
למשפחה לגבי מצבו.

00:58:23:12 00:58:33:01
בהתאם למצב החולה ההורים
מחליטים אם ללכת ולבקר אותו או לא.

00:58:34:07 00:58:41:24
היו הרבה סוגי מסרים שהייתי מעביר.

00:58:42:03 00:58:46:23
כדי להעביר מסרים,
עד איזה מרחק היית הולך?

00:58:46:24 00:58:53:05
הייתי הולך עד מרחק של שעה
או שעה וחצי של הליכה.

00:58:53:24 00:58:57:23
לא הלכת יותר רחוק מזה?

00:58:57:25 00:59:09:01
אפשר ללכת יותר רחוק מזה אבל המשפחה
גרה עד מרחק של שעה וחצי הליכה.

00:59:09:02 00:59:12:14
לכן לא היה צורך ללכת רחוק מזה.

00:59:12:15 00:59:16:11
גם אם נהיה חושך,
אנחנו ממשיכים ללכת,

00:59:16:12 00:59:21:17
כי אנחנו לא מכירים אורות בלילות.
ממשיכים עד שמגיעים הביתה.

00:59:21:20 00:59:26:05
החושך אינו חושך מוחלט
וגם לא הורגלנו לאורות,

00:59:27:02 00:59:30:07
לכן זה לא מפריע לנו ללכת.

00:59:30:08 00:59:34:23
אמרת שהמרחקים הינם
עד שעה וחצי של הליכה...

00:59:34:24 00:59:42:11
כן, כי קרובי המשפחה גרים לכל היותר עד
מרחק של שעה וחצי או גג שעתיים הליכה.

00:59:43:02 00:59:47:06
היהודים גרו באזורים צמודים,
ולא מפוזרים.

00:59:47:21 00:59:51:01
למשל כשמישהו נפטר...

00:59:51:03 00:59:58:03
כשמישהו נפטר, הולכים
עד כדי מרחק של יום הליכה.

00:59:58:05 01:00:02:19
למשל, כשדוד שלי נפטר, הלכתי
יום שלם יחד עם אחד החברים שלי.

01:00:02:20 01:00:08:12
הלכנו עם סוסים,
כל אחד מאתנו לקח סוס.

01:00:08:15 01:00:17:03
הודענו על פטירתו, הם הגיעו למחרת
להלוויה, חזרנו בחושך בלילה.

01:00:18:01 01:00:25:09
נרדמנו בדרך למשך כשעתיים.
כך הצלחנו להגיע בחזרה להלוויה.

01:00:25:15 01:00:27:16

איך מודיעים אירוע כזה?

01:00:27:18 01:00:31:05

אומרים להם לבוא ולהשתתף בהלוויה וזהו.

01:00:31:07 01:00:37:01

אומרים: פלוני הלך לעולמו ותבואו להשתתף איתנו בהלוויה שלו.

01:00:37:03 01:00:41:19

אם יש קרובי משפחה במקומות רחוקים אזי הולכים עד לשם

01:00:41:21 01:00:44:10

כדי להודיע שהם יבואו להלוויה.

01:00:44:16 01:00:48:15

יש שיטה מיוחדת להודיע, כדי שאנשים לא ייבהלו?

01:00:48:18 01:00:53:08

אין שיטה מיוחדת, למעט במקרים מסוימים,

01:00:53:10 01:00:58:06

שמביאים את הבן אדם מבלי לספר לו על הפטירה.

01:00:58:07 01:01:09:00

לפעמים עולים לקצי הר ומדווחים בקול רם לכל האזור על הפטירה וההלוויה.

01:01:09:03 01:01:11:19

כולם יכולים לשמוע אותו במקרה כזה.

01:01:11:21 01:01:15:25

כשמישהו צועק מקצי ההר, כולם יכולים לשמוע אותו.

01:01:16:01 01:01:17:11

איך יישמעו אותו מה הוא אומר?

01:01:17:12 01:01:23:18

הוא מודיע בקול ממקום גבוה, אנחנו גרנו באזור גבוה,

01:01:23:20 01:01:33:04

המודיע צועק לאלה שגרים באזור הנמוך

על המוות ושיבואו להלוויה.

01:01:33:05 01:01:40:20
אז אין שיטה אחרת, פשוט מודיעים
לאנשים שיבואו להשתתף בהלוויה?

01:01:40:20 01:01:42:13
נכון, אין שיטה מיוחדת
מלבד להודיע כך.

01:01:42:15 01:01:45:07
מבלי ללכת "מסביב"
כדי לא להבהיל אנשים...?

01:01:45:08 01:01:51:16
לא, אין מה לעשות, מה יכול
לקרות אם מישהו ייבהל?

01:01:51:18 01:01:57:15
למעשה יש כאלה שאומרים להם
שיבואו לבקר את החולה.

01:01:57:16 01:02:00:10
עושים זאת במקרה שאלו
מקרבה ראשונה כגון ילדים של המת.

01:02:01:12 01:02:09:20
אם אמא או אבא נפטר, לילדים שלו
אומרים שההורה חולה כדי שלא ייבהלו.

01:02:10:16 01:02:18:22
אז הם מגיעים מהר ומתבשרים
על האבדה כשמגיעים לשם.

01:02:18:23 01:02:20:21
אין שיטה אחרת.

01:02:21:21 01:02:25:05
כשמדובר באירוע פטירה
אתם עושים כפי שסיפרת,

01:02:25:05 01:02:27:16
איך זה הולך במקרה
של אירועי חתונה?

01:02:30:23 01:02:46:06
במקרה כזה שולחים מכתב הזמנה,
ובנוסף, מודיעים בבית כנסת על החתונה.

01:02:46:07 01:02:51:01

כך היו עושים במקרה של חתונות.
-כדי שכולם יידעו על החתונה?

01:02:51:03 01:03:02:05
כן, כדי שכולם יידעו. מי ששמע
שיודיע למי שלא שמע.

01:03:02:06 01:03:04:21
לא מודיעים אחד אחד לכולם?

01:03:04:22 01:03:11:13
לא. זה משהו שמתוכנן מראש,
ועדיף להודיע בפומבי לכולם.

01:03:11:17 01:03:17:00
חוץ מאלה אלו עוד מסרים מעבירים?
-יש גם שידוכים.

01:03:17:02 01:03:21:25
להודיע על שידוכים הייתי
מגיע להרבה מקומות.

01:03:22:00 01:03:25:07
איך זה הולך?

01:03:27:02 01:03:34:23
הייתי באיזה שלושה שידוכים שונים.
פעם אחת לאחי הקטן,

01:03:35:01 01:03:39:16
פעם אחרת לבן דוד שלי.

01:03:40:06 01:03:46:00
אני הולך עם עוד אדם ואומר להם שבאנו
כי רוצים להיות קרובי משפחה איתם.

01:03:46:01 01:03:51:17
מוסיף ואומר שזה מסר מאבא שלי.
אחרי שבוע שבועיים חוזרים אליהם שוב.

01:03:51:20 01:03:54:22
בינתיים המשפחה מחכה
עם החלטה שלה אחרי שחשבה על זה

01:03:55:00 01:04:01:14
וכשמגיעים אליה שוב אחרי שבועיים,
מעדכנת אם היא מסכימה.

01:04:02:12 01:04:06:11
כך בעצם עסקתי בהעברת מסרים

והודעות גם בתחום זה.

01:04:06:13 01:04:10:00
אתה ידעת על המנהג ומה עושים,
איך אומרים את הדברים...

01:04:10:03 01:04:12:25
ואיך אתה עומד ומודיע להם?
-כן, ידעתי.

01:04:13:01 01:04:16:03
מי לימד אותך?
-שומע על זה, רואה...

01:04:16:05 01:04:20:08
ראיתי איך ביקשו
מהוריי את אחיותיי.

01:04:20:11 01:04:28:19
בדרך כלל שומע מאנשים,
יש לי יכולת הקשבה טובה מאוד.

01:04:29:18 01:04:34:20
לכן אני יודע גם על טקס
נישואין וביצוע החופה.

01:04:37:00 01:04:46:04
לכל זה הייתי לוקח אחריות
והייתי מחתן אנשים.

01:04:46:05 01:04:47:13
עבדת בזה?

01:04:47:13 01:04:52:15
כן.
-בפעם ראשונה למי שידכת? לאחיר הקטן?

01:04:52:16 01:04:57:14
לאחי הקטן.
-אז אתה היית כבר גדול?

01:04:57:16 01:05:01:19
כן, הייתי נשוי כבר.
-עם מי אביך שלח אותך לשידוך?

01:05:01:21 01:05:05:15
בן דודה שלי, בנה של אחותה
הגדולה שלי אמי.

01:05:05:15 01:05:08:17

הוא היה גר בשכנות עם המשפחה
שאליה הולכים לבקש את הבת שלהם.

01:05:08:18 01:05:16:03
עמדנו יחד מול המשפחה והודענו שבאנו
כי אנו רוצים להיות קרובי משפחה שלהם.

01:05:16:03 01:05:23:00
הסבר לי בבקשה על התנהלות הדברים,
איך אתם נכנסים לבית וכו'.

01:05:23:02 01:05:26:14
אומרים בוקר טוב והם עונים, בוקר
טוב ומבקשים ממנו להיכנס לבית.

01:05:26:15 01:05:28:11
אצלנו מכבדים מאוד אורחים.

01:05:28:11 01:05:30:21
אנחנו נכנסים לבית,
מתחיל טקס "בונה".

01:05:30:22 01:05:34:09
אבל לפני תחילת טקס ה"בונה",
אנו עומדים ומודיעים,

01:05:34:16 01:05:37:06
שאנו רוצים להיות קרובים שלהם.

01:05:37:07 01:05:47:02
מוסיף ואומר כי נשלחתי להעביר את
המסר וברצוני להעביר לפני ה"בונה".

01:05:47:03 01:05:53:14
הם עונים כי הם יתייעצו
ויודיעו לנו בפעם הבאה.

01:05:53:15 01:05:57:00
לא אומרים, לא, על הפעם הראשונה.
גם אם לא הולכים להסכים לכך,

01:05:57:01 01:06:01:01
אומרים, נתייעץ ונודיע.
-ואחרי זה הבונה...

01:06:01:01 01:06:06:25
ואחר זה אנחנו שותים "בונה"
וחוזרים הביתה.

01:06:08:03 01:06:11:21

אחרי זה אבא שלי, מגיע להם.
-אחרי שבוע?

01:06:11:22 01:06:20:09
אחרי שבוע, שבועיים.
-מי שמעוניין הולך למשפחת המבוקש?

01:06:20:10 01:06:22:24
לא, הצד של החתן מבקש
את ידי הכלה מאביה.

01:06:22:25 01:06:30:19
הצד של הכלה לא הולך.
כך בעצם הייתי הולך למשימות מסוג זה.

01:06:30:20 01:06:39:19
איך אתה עורך טקסי נישואין?
-הייתי מעורב גם בגירושין.

01:06:39:20 01:06:43:25
גם גירושין?
-כן. זה איננו מסובך,

01:06:44:03 01:06:47:04
כל שנדרש זה חמישה מבוגרים. הייתי
כבר בין החמישה וסידרנו את הנישואין.

01:06:47:20 01:06:51:13
חמישה המבוגרים מתכנסים איפשהו,
מגיעים הזוג,

01:06:51:15 01:06:56:03
"יאלאיה" ייש, יאלאיה ייכ"
אומרים זאת עומדים מול המבוגרים,

01:06:56:04 01:07:01:06
הבעל עומד מול השופטים אבל
האישה לא עומדת.

01:07:01:07 01:07:02:21
היא לא עומדת מול השופטים?

01:07:02:23 01:07:07:15
היא מיוצגת ע"י נציג שייצג אותה.
הנציג עומד במקומה.

01:07:07:18 01:07:12:22
האישה לא יכולה לעמוד מול המבוגרים.
אני רוצה לדעת על זה עוד.

01:07:12:23 01:07:17:10
למשל אתה היית ידוע בעבודה זו?

01:07:17:11 01:07:22:14
כן, עשיתי מספר פעמים,
כשהיו חסרים אנשים,

01:07:22:17 01:07:24:06
היו מבקשים ממני
והייתי עושה את זה.

01:07:24:06 01:07:28:19
מהם החוק והכללים? כמה מבוגרים
צריכים להיות נוכחים?

01:07:28:20 01:07:35:11
חמישה מבוגרים. אפילו אם יש
רק שלושה מבוגרים,

01:07:35:12 01:07:46:23
שניים מהם ייחשבו כשני אנשים
כל אחד, השלישי ייחשב רק כאחד.

01:07:46:25 01:07:49:09
כך בעצם ייחשבו כחמישה מבוגרים.

01:07:49:11 01:07:51:23
כלומר גם אם יש רק שלושה,
הם ייחשבו כחמישה?

01:07:51:24 01:07:57:13
כן, בדיוק. ייחשבו כחמישה מבוגרים.
אחד מהם ייחשב כשופט.

01:07:57:14 01:08:07:23
הבעל והנציג מטעם האישה
עומדים מול המבוגרים,

01:08:08:03 01:08:14:17
הבעל אומר ראשון, "יאלהי ייש"
ואחר כך נציג האישה אומר,

01:08:14:18 01:08:18:07
גם אותך "יאלהי ייכ".
מה זה אומר?

01:08:18:08 01:08:24:22
שהוא כבר לא בעלה,
יכול להתחתן עם מי שרוצה.

01:08:24:23 01:08:30:15
כך בעצם משיגים גט וגירושין.
אין רבנות כמו בארץ.

01:08:30:17 01:08:37:01
זה כמו לומר, בהצלחה?
-זה אומר כמו לומר, את מגורשת,

01:08:37:03 01:08:43:13
אני שחררתי אותך,
תוכלי לעשות כרצונך.

01:08:43:15 01:08:49:02
אין לי שום אחריות עלייך
ואת לא אשתי יותר.

01:08:49:03 01:08:52:07
אבל זה במובן החיובי?
-כן, זה במובן החיובי.

01:08:52:10 01:08:57:07
מתחלקים ברכוש המשותף ומסיימים.

01:08:57:10 01:09:05:08
מי מחליט להתגרש?
-הבעל והאישה.

01:09:05:11 01:09:06:19
הם בעצמם מחליטים?

01:09:06:19 01:09:11:01
הבעל והאישה, או שהאישה אומרת שהיא
לא רוצה להמשיך או שהבעל לא רוצה.

01:09:11:03 01:09:15:00
מספיק שאחד מהם
לא רוצה כדי להרוס בית.

01:09:15:02 01:09:23:10
אם האישה לא רוצה או הבעל לא רוצה
אותה, היא מודיע למשפחתה לקחת אותה.

01:09:23:12 01:09:30:03
באים ולוקחים אותה.
אחרי שמסיימים את ה"סמניה",

01:09:30:04 01:09:33:13
האישה נשארת בביתה עם בעלה לשעבר,
כפי שהמנהג דורש.

01:09:33:14 01:09:35:02
מה זה "סמניה"?

01:09:35:03 01:09:44:12
"סמניה" זה... גירושין? איך אומרים
בארץ למעמד של בעל ואישה?

01:09:44:13 01:09:47:02
נישואין?
כן, נישואין.

01:09:47:03 01:09:49:21
אחרי שחותכים את הנישואין,
כלומר מתן הגט,

01:09:49:21 01:09:56:09
האישה נשארת עם הגרוש שלה,
למשך שבועיים. זה הכלל לפי המנהג.

01:09:56:10 01:09:59:01
אחרי הגירושין?
-נכון, אחרי הגירושין.

01:09:59:02 01:10:10:25
היא נשארת שבועיים, 15 ימים.
יש כאלה שמתחרטים וחוזרים להיות ביחד.

01:10:11:02 01:10:17:10
אני מכיר לא מעט כאלה,
עלו ארצה ביחד אחרי שהתחרטו וחזרו.

01:10:17:20 01:10:19:06
שהחזירו את הנישואין?

01:10:19:06 01:10:24:15
כן, הם מביאים חמישה מבוגרים
ומחדשים את הנישואין.

01:10:24:16 01:10:28:15
קובעים מי השופט ומי העדים
ומחזירים את הנישואין.

01:10:28:24 01:10:32:00
לא מבינה לגבי "סמניה",
האם זה מספר הימים?

01:10:32:02 01:10:35:25
מחדשים את הנישואין.
הרי הם היו גרושים.

01:10:36:01 01:10:38:13

אם הם התחרטו והסתדרו,
חוזרים להיות נשואים.

01:10:38:16 01:10:42:17

למה אומרים "סמניה", הרי היו גרושים
וגרו רק שבועיים ביחד אחרי זה?

01:10:42:21 01:10:50:18

"סמניה", לא מייצגת את הימים,
היא המילה לנישואין באמהרית.

01:10:50:23 01:10:54:16

אומרים יש לה "סמניה",
כשמתכוונים לומר "היא נשואה".

01:10:54:18 01:10:58:16

גם אם זה גבר, אומרים יש לו "סמניה"
לאישה ולא יכול להתחתן עם אחרת.

01:10:59:15 01:11:05:23

אבל אחרי שהתגרשו, כדי לסיים
את ההליך סופית צריך שבועיים?

01:11:05:24 01:11:13:21

לא, כבר סיימו את הליך הגירושין, רק
שעל פי המנהג, נשארים שבועיים ביחד.

01:11:13:22 01:11:16:18

בבית שלהם?
כן, בבית שהיו בו כל הזמן.

01:11:16:19 01:11:19:18

איך יכולים לגור ביחד אחרי הגירושין?
-לא רבים.

01:11:19:24 01:11:25:06

רובם מתחרטים, לא רוצים
לפרק את הבית והמשפחה והילדים.

01:11:25:11 01:11:31:15

לכן חוזרים לחיות ביחד, מבלי שחילקו
את הרכוש, ופירקו את הבית.

01:11:32:03 01:11:39:12

הם מתפשרים ומתפייסים.
-לא עושים נישואין מחדש, נכון?

01:11:39:16 01:11:45:19

לא עושים מסיבה, אלא כמו

שהזמינו מבוגרים כדי להתגרש,

01:11:45:24 01:11:49:18

גם הפעם מזמינים חמישה מבוגרים ומחזירים את הנישואין.

01:11:49:22 01:11:52:13

מה הם אומרים זה לזה במקרה זה?

01:11:52:22 01:11:57:23

אם הם מתפשרים ואומרים "שלום בית", חוזרים להיות נשואים.

01:11:58:16 01:12:01:03

אומרים, שלום בית?
כן, שלום בית.

01:12:01:09 01:12:08:25

הם אומרים, שלום בית מול העדים וחוזרים להיות נשואים.

01:12:09:04 01:12:21:09

אם מחליטים להיפרד סופית, איך מחלקים את הרכוש שלהם?

01:12:21:14 01:12:25:17

המבוגרים מחלקים את הרכוש הכולל שלהם לשניים.

01:12:26:02 01:12:30:21

את הבית לוקח הבעל ואת שאר הרכוש בבית מתחלקים שווה בשווה.

01:12:30:23 01:12:33:02

אבל הבית...

-הבית שייך לגבר.

01:12:33:02 01:12:35:22

למה?

-ככה זה לפי הכללים והחוק באזור.

01:12:36:00 01:12:39:24

כך היה עד עליית ארצה.
הבית שייך לגבר, האישה לא נכנסת לזה.

01:12:40:12 01:12:43:13

והרכוש...

-הרכוש, ללא יוצא מן הכלל,

01:12:43:22 01:12:51:09

כל מה שיש בבית מתחלקים לשניים.

01:12:51:10 01:12:59:05

והאדמה?
אדמה...אצלנו אין בעלות לאדמה,

01:12:59:07 01:13:02:09

כמו שאמרתי מקודם.
לא שואלים על אדמה.

01:13:02:11 01:13:06:22

מה לגבי היבול?
היבול מתחלק שניים.

01:13:06:24 01:13:19:19

היבול, כבשים, עזים ופרות,
הכול מתחלקים שווה בשווה.

01:13:20:22 01:13:31:06

בילדותי, ההורים והדודים אהבו אותי,
כי הייתי זריז ורץ עם מסרים והודעות.

01:13:31:08 01:13:39:07

לכן היו לוקחים אותי איתם
כשאנשים רבים ומיישבים סכסוכים.

01:13:41:17 01:13:55:05

לכן כמו שבתי התחילה לספר לך מקודם,
אבי ואחד בשם אדנה גדמו,

01:13:55:09 01:14:04:17

כיום גר ברמלה, יחד עם אדם נוסף, באו
באוגוסט לגונדר לקונסוליה ישראלית,

01:14:05:10 01:14:11:07

חזרו בספטמבר עם מידע שהקונסוליה
הישראלית ביקשה מהם,

01:14:11:09 01:14:15:19

לעשות רשימה של שמות אנשים.

01:14:15:22 01:14:25:20

לכן הוקם צוות,
מכל אזור שני נציגים,

01:14:25:22 01:14:28:01

שילכו יחד עם המנהיגים
הרוחניים (קייסים) לקונסוליה.

01:14:28:03 01:14:32:17

להגיע לקונסוליה עם כל הקסים
והנציגים שנבחרו.

01:14:32:18 01:14:44:20
זו הייתה תקופת החגים,
אצלנו יורים כדורים באוויר בחגים,

01:14:44:22 01:15:02:22
היה זה חג ראש השנה.
אצלנו קוראים לחג זה "טזכר אברהם".

01:15:02:25 01:15:07:24
יחד עם השמועה מהקונסוליה
על התוכנית, אנשים שמחו מאוד,

01:15:08:00 01:15:16:09
וביקשו מקסים לירות כדורים באוויר
אבל בטעות נהרגו שני אנשים.

01:15:16:09 01:15:21:15
הירי משמחה הרג אותם?
הירי היה עם "פוקרה" (מן צעדה)?

01:15:21:16 01:15:28:16
כן, בדיוק. באותה תקופה הגיעו רובים
עם יכולות לירי אוטומט כגון קלשניקוב.

01:15:28:18 01:15:35:08
אז נפלטו כדורים ופגעו בשני אנשים.

01:15:35:14 01:15:41:10
מי שפלט כדורים היה בנו
של הקייס שהראיתי לך מקודם.

01:15:41:14 01:15:57:21
בגלל זה התוכניות ירדו מהפרק, הקייס,
בעלה של אחותו הגדולה של אבי,

01:15:58:04 01:16:01:22
ביטל את התוכנית ללכת לקונסוליה,
גם אבא אמר שלא ילך אם הקייס לא ילך.

01:16:01:24 01:16:11:24
גם אחיין של הקייס שנבחר כנציג אמר
שלא יעזוב אותו בעת צרה ולא ילך.

01:16:13:01 01:16:20:01
אז אני ובן דודה שלי,
אטנאו מרה, שגר באשדוד כיום,

01:16:20:03 01:16:27:04
באנו לגונדר בספטמבר עם הרשימה
של כל האנשים באזור,

01:16:27:06 01:16:30:11
חלק מהנציגים לקחו
את הקייסים וחיכו לנו שם.

01:16:30:14 01:16:37:05
מסרנו את רשמית האנשים.

01:16:37:08 01:16:50:23
קייס אחד מאזור "צוואה", השני
מ"הבטה-גוראו" והשלישי מ"בל-ווחה".

01:16:51:00 01:16:57:02
לקאו נגסה, בן של קייס, למד לימודי
קייס אך עדיין לא קיבל את ההסמכה.

01:16:57:03 01:17:02:19
עדיין לא נחשב קייס. הוא היה האחראי
על פתיחת וסגירת מקומות קדושים,

01:17:02:20 01:17:08:20
הייתה לו תעודת כשרות
ותעודה לשחיטה כשרה.

01:17:09:15 01:17:13:12
אז האיש הזה אמר לאבא שלי,
אני כבר זקנתי ולא יכול לתפקד

01:17:13:14 01:17:15:23
לכן קח את המפתח לבתי כנסת
ואתה תנהל את זה.

01:17:15:24 01:17:22:01
כך בעצם אבא היה האחראי
על המקומות הללו עד שעלינו ארצה.

01:17:22:19 01:17:31:07
לאבא שלי היה ידע בלימודי קייס,
אבל הוא לא היה מוסמך.

01:17:31:08 01:17:34:13
למה אתה מתכוון כשאתה
אומר, לימודי קייס אך לא מוסמך?

01:17:34:14 01:17:38:08
כלומר, הוא לא נכנס למקדש
ולא משמש כקייס,

01:17:38:10 01:17:41:22
לברך ויכול לשחוט כבשים וכו'.

01:17:41:24 01:17:49:05
לעשות תפילות קצרות
-זה כמו "דבטרה"?

01:17:49:13 01:17:59:14
לא, זה לא "דבטרה", אלא משרת ציבור.
הציבור תמך בו ובחר בו.

01:17:59:16 01:18:06:12
הוא נשוי עם האישה הראשונה שהכיר
וגם הוא הראשון שלה.

01:18:06:16 01:18:14:10
הם חיים יחד עד היום,
הוא בן 100 ואמי בת 94.

01:18:14:11 01:18:22:10
הם הזדקנו כבר וחיים ביחד.
כך בעצם אבא שלי היה מנהיג האזור.

01:18:22:11 01:18:31:18
לכן כשעלינו ארצה העביר
את ההנהגה ל"זמינה".

01:18:33:03 01:18:39:21
הזמין אותו מאזור "מנגה",
והעביר לזמינה את האחריות.

01:18:43:03 01:18:51:05
היה מקרה שבאת לענייני
שידוכים ולא עלה בידך?

01:18:51:08 01:18:55:01
קודם כל לא עשיתי
שידוכים הרבה פעמים.

01:18:55:02 01:18:58:24
כמו שאמרתי מקודם, שידכתי
לאחי הקטן ובן דוד שלי.

01:18:58:24 01:19:07:11
כי אני לא הייתי מבוגר מספיק,
כל אחד עושה שידוכים לילדים שלו

01:19:07:15 01:19:12:10
עד שעליתי ארצה לא היו לי

ילדים שהגיעו לגיל הבגרות

01:19:12:11 01:19:16:04
לכן גם כשהלכתי פעמיים היה זה כייצוג
של אחרים, ולא משהו שקשור אליי.

01:19:16:04 01:19:18:05
אחותך הייתה חולה...

01:19:18:07 01:19:22:03
את אחותי הגדולה
פגע בה "יסמאי קוטה".

01:19:22:04 01:19:26:00
לכן למשך ארבע חמש שנים
הייתה על מיטת חולים.

01:19:26:01 01:19:27:19
הייתה חולה מאוד?
כן.

01:19:27:20 01:19:34:04
מה זה "יסמאי קוטה"?
מה שקוראים לזה בארץ...ברק?

01:19:34:10 01:19:37:10
אצלנו למשל קוראים לזה "מברק"
או "יסמאי קוטה".

01:19:37:11 01:19:39:22
בארץ קוראים לזה ברק, נכון?
-קוראים לזה ברק בעברית.

01:19:39:23 01:19:42:16
כן, ברק פגע בה.
-בת כמה הייתה?

01:19:43:01 01:19:47:03
לא זוכר בת כמה הייתה אבל יש לה
הרבה ילדים, היא מבוגרת.

01:19:47:18 01:19:51:12
ברק פגע בה כשהייתה בבית,
הבית נשרף.

01:19:51:14 01:19:53:11
פגע בה בתוך הבית?

01:19:53:18 01:20:00:15
כן, בתוך הבית. הבית עלה באש, הרבה

אנשים נלחמו באש שלא תתפשט לבית שלנו,

01:20:00:15 01:20:06:21
והצליחו לכבות אותה. היה גשם,
הברק בא עם הגשם גם.

01:20:06:24 01:20:11:02
היא סבלה מאוד, הייתה
חולה במשך הרבה זמן.

01:20:11:03 01:20:15:04
כל הגוף שלה נשרף והיו מפזרים
על הפצעים קמח של "דגוסה".

01:20:15:05 01:20:16:16
כל הגוף שלה היה פצעים?
כן, הכול.

01:20:16:18 01:20:18:07
הילדים שלה היו בבית בזמן האירוע?

01:20:18:08 01:20:24:19
כן, שני הבנים שלה
ואחי הגדול גם נפגעו.

01:20:24:21 01:20:28:03
הפגיעות שלהם היו יחסית
קלות אבל היא נפגעה קשה.

01:20:28:05 01:20:31:16
והייתה במיטה ארבע חמש שנים.

01:20:34:13 01:20:37:03
איך טיפלתם בה?

01:20:37:05 01:20:43:07
לא רק אנחנו טיפלנו בה
אלא גם הרבה קרובי משפחה.

01:20:43:08 01:20:50:16
היה קשה. היינו קונים אבקות
ומפזרים על הפצעים.

01:20:50:21 01:20:52:17
מאיפה הייתם מביאים את האבקה?

01:20:52:22 01:21:01:18
הייתה קליניקה במחוז והיינו מביאים
משם וגם אפשר היה לקנות בחנויות.

01:21:02:08 01:21:06:01
היינו מפזרים את האבקה,
היה לנו מאוד קשה.

01:21:06:02 01:21:10:08
כל הגוף שלה נשרף?
כן, הכול. כל העור התקלף.

01:21:10:09 01:21:13:08
הכול פצעים?
-פצעים!

01:21:15:17 01:21:19:19
לקחתם אותה לרופא?
-לא, לא היה רופא באזור.

01:21:19:23 01:21:25:12
טיפלנו בבית.
-כל פעם קניתם אבקה?

01:21:25:17 01:21:31:14
כן, היינו קונים אבקה כל הזמן.
-אלו עוד תרופות עממיות ניסיתם?

01:21:31:16 01:21:37:03
אין לזה תרופות עממיות. בתרופות
עממיות משמשים למחלות אחרות.

01:21:37:05 01:21:39:09
זו הייתה פגיעה שבא מלמעלה
ואין לזה תרופות עממיות.

01:21:39:10 01:21:45:22
זה כמו להיפגע מכדור רובה.
אין לזה תרופות עממיות.

01:21:45:23 01:21:52:23
יש תרופות עממיות שההורים מכירים...
-זה לטיפול במחלות אחרות,

01:21:53:01 01:21:58:22
כשמישהו חולה וכו' אבל זו לא מחלה,
זו פציעה כתוצאה מפגיעה ישירה.

01:21:58:23 01:22:16:00
לכן אין לזה תרופות עממיות בכלל.
אדם שנפגע מירי, מטפלים בו באבקות.

01:22:16:18 01:22:23:10
אבא שלך היה בסביבה כשברק פגע בה?

-כן, הוא היה בבית שלו.

01:22:25:02 01:22:30:25
כשגילה שהיא נפגעה, ירה כדורים
באוויר וכל האנשים בסביבה הגיעו.

01:22:31:13 01:22:33:10
אני אישית לא הייתי
באזור באותו יום.

01:22:33:10 01:22:36:09
חזרתי בערב מעבודה בשדה
וגיליתי את האירוע.

01:22:36:10 01:22:40:16
כלומר, שמעת רק כשחזרת?
-כן, גיליתי בערב אחרי יום עבודה.

01:22:40:16 01:22:45:11
כשחזרתי בערב, כל הבית מלא באנשים,
אחותי לא מדברת וללא הכרה.

01:22:45:12 01:22:49:00
מי שנפגע מאירוע כזה,
מחמים אותו בחום מאש,

01:22:49:09 01:22:52:25
כשהגעתי בערב, היו המון אנשים
מסביב למדורה שהדליקו לשם זה.

01:22:53:02 01:22:56:00
אנשים ממעגל הקרוב
וגם מהרחוק היו שם.

01:22:56:23 01:22:58:01
למה מדליקים מדורה?

01:22:58:02 01:23:03:00
כי זה עוזר ומשפר את המצב,
ספציפית למי שנפגע מברק.

01:23:03:04 01:23:07:04
עוזר למי שנפגע מברק?
-כן. זו התרופה למכת ברק.

01:23:07:12 01:23:08:21
האש מרחיקה את נפילת ברק?

01:23:08:23 01:23:11:12
אני לא יודע אבל עושים כך שם,

מחמים את הנפגע.

01:23:11:12 01:23:14:01
זו הדרך להעיר מי שנפגע מברק.

01:23:14:03 01:23:21:05
יש שלב מקדים לפני הדלקת המדורה
שאחריו מתחיל חימום הנפגע.

01:23:21:08 01:23:27:04
לא הבנתי, למה מדליקים את האש?

01:23:27:25 01:23:32:09
כי התרופה למכה מברק
הינה חימום בחום מאש.

01:23:32:20 01:23:40:16
זה לא שורף אותה?
-לא, כי היא לא בהכרה.

01:23:40:21 01:23:47:02
כלומר, בגלל שהגוף שלה מלא פצעים
עקב הפגיעה, איך תתמודד עם החום?

01:23:47:04 01:23:53:06
לא בהכרה ולא מרגישה את החום.
חזרה להכרה אחרי חודש.

01:23:53:24 01:24:06:10
רק אחרי חודש ימים התחילה להגיב.
-הדליקו אש כדי לטפל בה...

01:24:06:12 01:24:10:18
כן, נכון.
כי היה האירוע.

01:24:10:19 01:24:18:13
כל יום היו מדליקים מדורה?
-לא, רק באותו יום של האירוע.

01:24:18:21 01:24:22:25
הבית נשרף?
-כן, הבית שלה נשרף.

01:24:23:01 01:24:25:08
מה הייתה ההרגשה שלך על זה?
הרי היית גדול אז.

01:24:25:09 01:24:33:11
לא היה מה לעשות עם זה.

הייתי בן 17, 18.

01:24:33:13 01:24:40:08

לא היו עוד דברים
שאבא שלך עשה עם זה?

01:24:40:08 01:24:43:09

מהו יכול לעשות! רק לדאוג לה
לדברים שהיא צריכה וזהו.

01:24:43:10 01:24:49:01

כי אין לזה תרופות.

01:24:52:07 01:25:00:16

אשאל אותך שאלה אחרונה, למה אתה
מתגעגע הכי הרבה לחיים באתיופיה?

01:25:00:18 01:25:22:22

אני מתגעגע לאזור, שאנשים תופסים
חלקות אדמה איפה שהם רוצים,

01:25:23:00 01:25:37:06

העזים מצד אחד, הפרות מצד שני,
עצי "בונה" ו"גשו" בכל אלה אני נזכר.

01:25:37:10 01:25:42:05

אבל זו לא הייתה המדינה
שלנו ולכן עזבנו.

01:25:42:06 01:25:44:07

אבל עדיין יש הרבה דברים
שאני נזכר בהם ומתגעגע אליהם.

01:25:44:08 01:25:50:12

כגון הפרות ועבודות השדה.
כמה דברים מהנים היו שם!

01:25:50:14 01:25:56:24

אבל אין לי משהו שאני
מתחרט עליו שוויתרתי עליו.

01:25:57:00 01:26:05:15

רק זיכרונות וגעגועים וזהו.
אין לי חרטות שעזבתי ובאתי לכאן.

01:26:05:16 01:26:11:06

דווקא מתחרט שלא
עליתי ארצה בגיל צעיר יותר.

01:26:11:07 01:26:16:15

כי הייתי מגיע לאן
שאנשים שגדלו כאן הגיעו.

01:26:16:16 01:26:24:04
לא מתחרט שהיה לי כל מה שהיה
וויתרתי ועליתי ארצה.

01:26:24:05 01:26:28:20
השאלה שלי היא למה אתה מתגעגע,
אני יודעת שתתחבר למקום שנולדת בו.

01:26:28:20 01:26:32:01
במיוחד אני נזכר בחודש מאי
שמתחילים העננים וטיפות גשם,

01:26:32:03 01:26:34:07
נזכר ומתגעגע להרבה דברים.

01:26:34:08 01:26:42:23
כשאני רואה בשטחים חקלאים,
גידולי יבול, נזכר במה שהיה לי שם.